

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

HERSTEL VAN ONRECHT, TIJDENS DE BEZETTING GEPLEEGD (slot)

*Lezing gehouden in Maart 1947 te Gent en te Leuven door
Prof. Mr J. H. BEEKHUIS, Hoogleraar te Groningen*

De belangrijkste categorie betreft de *teruggave van goederen aan eigenaren, aan wie deze tijdens de bezetting onrechtmatig zijn ontnomen* (rechtsherstel in engeren zin). Zoals wij al zagen, heeft deze ontneming meestal in deze vorm plaats gevonden, dat door de Duitsers een z.g. Verwalter is benoemd, die de goederen verkocht heeft en daarna de opbrengst gestort bij een Duitse bankinstelling. Zouden wij nu de gewone regels van het burgerlijk recht toepassen, dan zou de oorspronkelijke eigenaar bevoegd zijn de hem ontnomen goederen van iederen derde terug te eisen, en wel onroerende goederen gedurende 30 jaar, roerende goederen i.v.m. de regel van artikel 2014 B.W. overeenstemmend met artikel 2279 C.C., gedurende 3 jaar. Immers, de Duitse verordening, waarop de benoeming van de Verwalter steunde, is door de Nederlandse regering met terugwerkende kracht vernietigd, zodat de Verwalter achterna geacht moet worden niet de bevoegdheid te hebben bezeten om over de goederen te beschikken.

Geheel anders is de regeling van het Besluit E 100. Krachtens dit Besluit kan de oorspronkelijke eigenaar bij de Raad van rechtsherstel de nietigheid inroepen van de rechtshandelingen, die tot verveemding hebben geleid. In het algemeen zou hij hiertoe aannemelijk moeten maken, dat het onbillijk zou zijn de betreffende rechtshandelingen te handhaven, maar in de besproken gevallen wordt dit laatste verondersteld, nu de rechtshandeling heeft plaats gehad als gevolg van een verordening, waarvan bepaald is, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest. Het gevolg van de vernietiging is, dat de eigenaar het goed kan terugvorderen van ieder, die niet aannemelijk kan maken, dat hij het goed te goeder trouw en onder bewarende titel heeft verkregen. Maar bij de toe- of afwijzing van deze vordering is de Raad de grootste mate van

vrijheid gelaten. De Raad kan beslissen, dat ondanks het feit dat de zaak zich bevindt bij iemand, die haar niet te goeder trouw of onder bezwarende titel heeft verkregen, zij toch niet behoeft te worden teruggegeven. Ook omgekeerd, wanneer de verkrijger wél aan de wettelijke vereisten voldoet, kan toch de teruggave van de zaak bevolen worden, wanneer deze voor de oorspronkelijke eigenaar een aanmerkelijk grotere waarde heeft dan voor de verkrijger. Het is hier dus niet zo, dat van de rechter eerst een beslissing over het eigendomsrecht verlangd wordt, en dat daarna het recht op teruggave uit die uitspraak wordt afgeleid, maar de rechter kan geheel casuïstisch een bevel tot teruggave geven en hieruit moet dan de eigendom worden afgeleid.

De tweede categorie van gevallen wordt gevormd door de *overeenkomsten, die tijdens de bezetting tot stand zijn gekomen of tenietgegaan onder de dwang, hetzij van de vijand, hetzij van de bijzondere omstandigheden*, of waarvan de uitvoering op grond van de bezettingsomstandigheden tot onbillijkheden zou leiden. Ook de regeling van deze gevallen vertoont grote verschillen met die van het burgerlijk recht. Het B. W. maakt onderscheid tussen omstandigheden, die van het begin af aan de overeenkomst gebrekkig maken (gebrek aan toestemming, onbevoegdheid, dwaling, dwang, bedrog, ongeoorloofde oorzaak, benadeling van crediteuren, enz.) en later opgekomen omstandigheden, die de normale uitvoering van het contract verhinderen (wanprestatie, overmacht, invloed van de goede trouw). Elk van deze onderwerpen wordt door zijn eigen regels beheerst, die zorgvuldig door wetgever en jurisprudentie zijn afgewogen en uitgewerkt. Van al deze onderscheidingen is in Besluit E 100 niets overgebleven. Zeer in het algemeen is immers bepaald, dat de Raad in een overeenkomst kan ingrijpen, wanneer hem dit

op grond van de omstandigheden redelijk voorkomt zonder dat onderscheid gemaakt wordt tussen omstandigheden, die reeds bij het sluiten van de overeenkomst bestonden, en omstandigheden, waardoor de uitvoering van de overeenkomst op moeilijkheden zou stuiten. Hiernaast worden wel enkele feiten opgenoemd, die in het algemeen een ingrijpen van de Raad zullen rechtvaardigen, zoals dwang, bedrog of onbehoorlijke invloed van de vijand of diens trawanten, en tenslotte het reeds genoemde geval, of wanneer de overeenkomst gesloten is op grond van een maatregel van de bezetter, die geacht wordt nimmer van kracht geweest te zijn, maar groot is de betekenis van deze bepaling niet, omdat de Raad ook zonder dat dit uitdrukkelijk bepaald was, in deze gevallen wel van oordeel zou zijn, dat in de overeenkomst behoort te worden ingegrepen, en de Raad bovendien geheel vrijgelaten wordt om het tegendeel aan te nemen. Betreft het overeenkomsten die tijdens de bezetting tenietgedaan zijn (b.v. huurovereenkomsten, die geëindigd zijn, omdat de huurder met zijn gezin naar Duitsland is gezonden, of is moeten onderduiken), dan is de Raad bevoegd de overeenkomst al of niet in gewijzigde vorm te doen herleven.

Een derde categorie van gevallen doet zich voor, wanneer tijdens de bezetting voldoening van een verbintenis heeft plaats gevonden aan iemand, die tot inning van de schuld niet bevoegd was. Ook hier kan allereerst gedacht worden aan het geval, dat een Verwalter is benoemd, die de vorderingen, die zich in het door hem beheerde vermogen bevonden, heeft geëind. Volgens het B.W. zou de schuld in zo'n geval niet rechtsgeldig gekweten zijn. Wel volgt uit artikel 1422 B. W., dat betaling te goeder trouw aan een ander dan de schuldeiser, of iemand, die namens hem bevoegd is, geldig is, wanneer die ander als bezitter van de inschuld kan worden beschouwd, maar van betaling te goeder trouw aan de bezetter van de inschuld kan in dit geval niet gesproken worden, omdat de debiteur wist, dat hij betaalde aan iemand, die zijn bevoegdheden ontleende aan verordeningen, die met de fundamentele beginselen van het Nederlands recht in strijd waren. De regeling van het Besluit is echter gunstiger voor de debiteur. In principe wordt de betaling als bevrijdend beschouwd, tenzij er bijzondere redenen bestonden voor de debiteur, waarom hij betaling had moeten weigeren. Op welke omstandigheden de besluitgever hier het oog had, is niet nader uitgewerkt, zodat deze omstandigheden nader door de rechter moeten worden vastgesteld. Het is niet verwonderlijk, dat deze bepaling in de practijk tot grote moeilijkheden aanleiding heeft gegeven, zo bijvoorbeeld in verband met betalingen door levensverzekeringsmaatschappijen aan Lippmann en Rosenthal gedaan, op welke kwestie aanstonds nader zal worden teruggekomen.

In de 4e plaats wil ik noemen die gevallen, waarin een rechtshandeling heeft plaats gevonden, die op zichzelf niet is afgedwongen, maar die enkel haar grond vindt in de bedoeling de maatregelen van de vijand te frustreren. Men kan hierbij b.v. denken aan het verkopen van goederen, die bedreigd worden met beslag van de vijand. Hoe ruim de

Raad haar taak in deze opvat, moge blijken uit een reeks van beslissingen, die tot dusver al gegeven zijn. Zo acht de Raad het mogelijk wijzigingen te brengen in een testament, dat uitsluitend gemaakt is om de nalatenschap aan de Jodenmaatregelen te onttrekken, b.v. wanneer een Jood zijn kinderen onterfd heeft, om een niet-Jood tot erfgenaam te kunnen instellen. Wanneer dus na de bezetting de Jood overleden blijkt te zijn, kunnen zijn kinderen wijziging van het testament vragen, zelfs wanneer zij de nalatenschap reeds hadden verworpen. Hetzelfde geldt voor huwelijkse voorwaarden, die naar aanleiding van een te sluiten gemengd huwelijk zijn opgesteld, om de goederen van de niet-Joodse vrouw of man veilig te stellen. In het laatste geval acht de Raad zich bevoegd de huwelijkse voorwaarden al of niet met terugwerkende kracht tijdens het huwelijk te wijzigen. Ja, zelfs heeft de Raad het mogelijk geacht om de vermogensrechtelijke gevolgen van een echtscheiding, die tijdens de bezetting heeft plaats gevonden, om de niet-Joodse partner in veiligheid te brengen, teniet te doen.

Tenslotte zijn er dan nog enkele gevallen, waarin de Raad een soort dispensatie van de normale voorschriften van het burgerlijk recht heeft toegestaan op grond van de abnormale bezettingsomstandigheden. Het is b.v. mogelijk, om wanneer iemand tijdens de bezetting is overleden, en voordien bepaalde aanwijzingen heeft gegeven over de verdeling van zijn nalatenschap, terwijl hij b.v. door gevangenschap niet in staat was deze in de vorm van een testament te gieten, achteraf te verklaren, dat deze aanwijzingen alsnog geacht zullen worden in een geldig testament te zijn gegeven. Ook heeft de Raad uitgemaakt, dat het voorschrift van artikel 182 B. W., inhoudende de voorzetting van de huwelijksgemeenschap bij het niet opmaken van een boedelbeschrijving door de langstlevende ouder binnen 3 maanden na de dood van de andere ouder, niet behoeft te gelden voor iemand, die door de bijzondere omstandigheden niet in staat was een boedelbeschrijving te maken.

Ik heb hiermee een uiteenzetting gegeven over de voornaamste gevallen, die zich i.v.m. de toepassingen van Besluit E 100 in de practijk hebben voorgedaan, en ik kom nu tot de vraag, waarom van dit besluit in v.m. de algemene rechtsontwikkeling zo'n grote betekenis valt toe te kennen. Deze betekenis is hierin gelegen, dat de billijkheid bij de toepassing van de regels van rechtsherstel een veel groter rol speelt dan in de normale rechtspraak. Het is immers steeds weer aan normen van zedelijkheid en billijkheid, dat de rechter het eventueel te verlenen rechtsherstel en de vorm, waarin dit verleend wordt, moet toetsen. Hieruit vloeit voort, dat de rechtspraak van de Raad ons een prachtige basis verschaft voor een nadere analyse van het billijkheidsbegrip. Dikwijls treft men bij juristen nog de mening aan, dat de rechter, die een billijkheidsuitspraak geeft, zich hierbij laat leiden door wat hij intuïtief als recht of onrecht beschouwt. Maar de jurisprudentie van de Raad laat ons zien, dat dit niet geheel juist is, en dat het billijkheidsoordeel wel degelijk voor een verdere analyse vatbaar is. Duidelijk kan men in de uitspraken van de

Raad twee elementen voor de vaststelling van wat redelijk en billijk is onderscheiden. In de eerste plaats laat de Raad zich bij zijn beslissingen leiden door de afweging van de belangen, die door zijn uitspraak geraakt zullen worden, meestal de belangen van de strijdende partijen. Gesteld b.v. het geval, dat een Joods huurder tijdens de bezetting ondergedoken is, en dat daarna het huis door de verhuurder aan een ander verhuurd is. Kan nu de nieuwe huurder verplicht worden het huis ten behoeve van de vroegere huurder te ontruimen? Volgens de jurisprudentie van de Raad hangt dit geheel af van de omstandigheden. Is de ontruiming voor de nieuwe huurder niet al te bezwaarlijk, dan wordt de vordering tot ontruiming toegewezen, maar zodra dit anders is, b.v. wanneer de nieuwe huurder belangrijke kosten voor verbetering van het gehuurde heeft besteed, dan volgt er een uitspraak in zijn voordeel. Een enkele maal kunnen ook belangen van derden bij de beslissing een rol spelen. Een typisch voorbeeld hiervan is het rechtsherstel t.a.v. schepen, die tijdens de oorlog aan de Nederlandse staat verkocht zijn, door ingrijpen van de bezettingsautoriteiten. Meestal geschiedde deze verkoop tengevolge van een zekere pressie, b.v. met bedreiging, dat het schip anders voor een veel lager bedrag gevorderd zou worden. De scheepseigenaren hebben op deze pressie op twee verschillende manieren gereageerd. Sommigen waren van oordeel, dat zij gerust in de verkoop konden toestemmen, omdat het schip toch al in de feitelijke macht van de vijand was. Anderen hebben daarentegen een zuiver principieel standpunt ingenomen, door zich tot geen enkele transactie met de vijand bereid te verklaren. Wanneer nu de eerste groep van eigenaren aanspraak maakt op rechtsherstel tegenover de Staat, die na de bezetting de schepen weer uit Duitsland heeft teruggekregen, dan zou toewijzing van het rechtsherstel tengevolge hebben, dat de pool van schepen die de Staat ter beschikking stelt van eigenaren, die hun schip tijdens de oorlog hebben verloren, aanzienlijk kleiner zou worden. Het belang van de eigenaren, van wie schepen gevorderd zijn, welke tijdens de oorlog verloren gegaan zijn, kan dus in deze gevallen van rechtsherstel niet geheel uit het oog verloren worden.

Aan de andere kant komen er ook gevallen voor, waarin het billijkheidsoordeel gegrond wordt op een zedelijke beoordeling van de gedragwijze van de betrokken partijen. Wanneer in de gedragwijze van één van hen een zekere collaboratie met de vijand is te zien, is dit een factor, die in haar nadeel zal gelden. Zo zal b.v. iemand, die — zij het onder zekere pressie — goederen verkocht heeft, die voor de oorlogvoering van de vijand van belang zijn, weinig kans hebben op rechtsherstel. Omgekeerd, wie willens en wetens Joodse goederen heeft gekocht, behoeft er niet op te rekenen, dat met zijn belangen ernstig rekening gehouden zal worden, ook al bestond er overigens een redelijk motief om de goederen aan te kopen.

Maar de ruime betekenis, die aan het billijkheidsoordeel is toegekend, leidt ook nog tot een ander probleem: is het juist aan de rechter een vrijheid toe te kennen, die zo ver gaat, dat hij op gronden

van billijkheid zelfs de bestaande bepalingen van de wet opzij kan zetten? Het is hier een oude vraag van uitzonderlijk grote betekenis voor de rechtsvorming. De oplossing die in het Besluit E 100 door de wetgever is gekozen, komt het ideaal van de leer der vrije rechtsvorming, die in het begin van deze eeuw zo'n grote rol speelde, zeer nabij. We worden hierdoor in staat gesteld de mérites van deze theorie ook aan de practijk te toetsen. En ik geloof dan wel te kunnen vaststellen, dat de ervaring, die tot dusver is opgedaan, degenen, die gevaren van de leer der vrije rechtsvorming in het licht hebben gesteld, geheel gelijk heeft gegeven. Wanneer de rechter zich bij het geven van zijn uitspraak niet gebonden behoeft te voelen aan de wettelijke normen, wordt een van de eerste vereisten, die het maatschappelijk leven aan het recht stelt, n.l. een zekere stabiliteit, in gevaar gebracht. Het is nodig, dat ieder, die met het recht in aanraking komt, met een zekere mate van waarschijnlijkheid kan berekenen, hoe zijn rechtspositie is. Ontbreekt die mogelijkheid, dan kan dit niet nalaten een zeer ongunstig effect te hebben op het ruilverkeer, dat toch als een van de pijlers van de moderne maatschappij is te beschouwen. Anders gezegd: het streven bij de rechtsverwezenlijking een te grote betekenis aan het billijkheidselement in het recht toe te kennen, ziet over het hoofd, dat het recht niet uitsluitend de gerechtigheid heeft te dienen, maar ook tot taak heeft de vrede en zo mogelijk de vooruitgang in de menselijke samenleving te waarborgen.

De toepassing van het Besluit E 100 laat ons nu zien, dat de zo nodige stabiliteit in het recht niet te bereiken valt, wanneer aan de rechter bij het vaststellen van zijn uitspraak een te grote macht wordt verleend. Dit euvel geldt te sterker, omdat er geen centrale instantie is aangewezen, die in hoogste ressort een voor het gehele land bindende uitspraak kan geven. De verschillende kamers van de afdeling rechtspraak werken geheel onafhankelijk naast elkaar, en al tracht men soms door onderling overleg de meest principieele kwesties tot oplossing te brengen, dit overleg eist een dergelijke voorbereiding, dat het slechts uiterst zelden kan worden toegepast. Onder die omstandigheden is het niet te verwonderen, dat de rechtspraak van de eene kamer soms afwijkt van die van de andere, en dat het in dubieuze gevallen uiterst moeilijk is van de uitspraak, die uiteindelijk tot stand zal komen, een prognose te geven.

Maar hiernaast heeft de practijk van het rechtsherstel ook nog een ander bezwaar van de vrije rechtspraak aan het licht gebracht. Wanneer men aan de rechter het oordeel overlaat over zeer principieele kwesties, waarbij het billijkheidsgevoel niet duidelijk spreekt, bestaat n.l. een grote kans, dat de in het ongelijk gestelde partij de beslissing van de recht als onrecht zal aanvoelen, omdat voor de vorming van een zuiver billijkheidsoordeel een graad van objectiviteit vereist is, die bij de betrokken partijen niet kan worden verwacht. Wanneer nu bij de beslissing de belangen van gehele bevolkingsgroepen betrokken zijn, kan er een ontevredenheid ge-

zaaid worden en een wantrouwen in de rechtsbedeling, die het gezag in de Staat ondermijnen.

Zeer sterk komt dit nu juist bij het rechtsherstel tot uiting, omdat hierbij in zeer veel gevallen de belangen van de Joodse bevolkingsgroep moeten worden afgewogen tegen die van de overige bevolking. Het kan haast niet anders, of de rechter haalt zich door zijn beslissing van een van beide zijden het verwijt van partijdigheid op de hals. Laat ik als voorbeeld noemen het zo juist al even aangeduide conflict, dat na de oorlog gerezen is tussen de levensverzekeringsmaatschappijen en de Joden, die tijdens de bezetting hun polissen hebben moeten inleveren bij Lippmann en Rosenthal. Door de Duitsers is bepaald, dat alle levensverzekeringen, die door Joden waren afgesloten en bij Lippman en Rosenthal waren aangemeld, op 30 Juni 1943 zouden eindigen, en dat Lippman en Rosenthal hierna de afkoopwaarde van de verzekeringen zou ontvangen. De vraag doet zich nu voor, of de maatschappijen door uitbetaling van de afkoopwaarde aan Lippman en Rosenthal tegenover de Joodse eigenaren gekwetten zijn. De oplossing van deze kwestie is uitermate moeilijk: enerzijds is het hoogst onbillijk de Joden van de uitbetaling de dupe te laten worden, anderzijds staat het vast, dat de maatschappijen tijdens de bezetting aan uitbetaling niet hadden kunnen ontkomen. De Raad heeft tenslotte de maatschappijen in het ongelijk gesteld, maar het is geen

wonder, dat deze de uitspraak van de Raad toeschrijven aan een grote bereidheid van de Raad om het Joodse standpunt te aanvaarden. Een dergelijk conflict doet zich ook voor tussen de Joden en de hypotheekbanken, die tijdens de oorlog verplicht zijn geworden tot het verstrekken van gelden onder hypothecair verband op Joodse goederen, om daardoor de verhandelbaarheid van die goederen te bevorderen. In al deze gevallen zou een regeling van de wetgever bereikt hebben, dat de in het ongelijk gestelde partij de voor haar ongunstige uitspraak gemakkelijker zou hebben aanvaard.

De conclusie, waartoe ik dus kom, is dat de grote vrijheid, die krachtens het Besluit E 100 aan de rechter voor het rechtsherstel is toegekend, slechts gerechtvaardigd kan worden door het bijzonder doel, dat door dit Besluit beoogd wordt, te weten een tijdelijke mogelijkheid van herziening van alle rechtsbetrekkingen, die tijdens de bezetting op abnormale wijze ontstaan of tennietgegaan zijn. Zeker zal men aan het Besluit geen aansporing kunnen ontlenen, om in het algemeen de rechterlijke vrijheid t.a.v. de bepalingen van de wet te vergroten. Het kan zijn nut hebben, dit naar voren te brengen, omdat in de laatste jaren in de Nederlandse rechtspraak een tendentie bestaat om aan het billijkheidselement een m.i. te grote plaats in te ruimen. (1)

NOOT: Zie b.v. de arresten van den H. R. van 21 Juni 1944 nr 744, 120 en van 30 Nov. 1945 nr 746, nr 62.

OVERMACHT EN LIGDAGEN INZAKE RIVIERBEVRACHTING

1. — Een belangwekkend artikel, zeer onlangs (1) in het Rechtskundig Weekblad gepubliceerd onder de titel «De invloed van overmacht op het verschuldigd zijn van liggeld in zake rivierbevrachting», komt de gedachtenwisselingen, waartoe dit vraagstuk in dit zelfde tijdschrift reeds vroeger aanleiding gaf (2), aan te vullen met de voordracht van nieuwe gezichtspunten.

De nieuwe studie, van de hand van Mr J. De Raedemaeker, beoogt de ganse kwestie te herdenken in het licht der grote beginselen van het Gemeen Recht.

Uitgaande van de bepaling van de bevrachtingsovereenkomst, worden de wederzijdse rechten en verplichtingen der partijen ontleed allereerst bij de lading, vervolgens bij de lossing.

Bij de lading heeft de schipper de *verplichting* zijn schip ter beschikking van de inlader te stellen om achteraf de geladen waren ter bestemming te vervoeren. Tegenwicht van deze verplichting is zijn *recht* de overeengekomen vrachtprijs te ontvangen. De inlader zijnerzijds is *verplicht* de vrachtprijs te betalen, en geniet het *recht* het schip met het oog op het voorgenomen vervoer te laden.

De verplichting van de schipper om ter beschikking van de inlader te zijn, is verbonden aan een bepaalde overeengekomen tijdsperiode. Men ziet echter dat de overeenkomst van rivierbevrachting steeds drie perioden onderscheidt: laadtijd/ligtijd/overligtijd. Een nauwkeurige ontleding van de bedoeling der partijen brengt Mr De Raedemaeker ertoe te besluiten, dat de overeenkomst doorloopt tot het einde van de ligtijd, waarvan de enige betekenis ligt in het vaststellen van het ogenblik waarop een bij voorbaat overeengekomen verhoging van de vrachtprijs inloopt. Pas vanaf het ver-

strijken van de ligtijd is er overtreding van de overeenkomst.

De zuiver contractuele aard van de ligtijd heeft dan ook, bij gemis aan uitdrukkelijk tegenovergestelde regeling, voor gevolg dat gebeurlijke overmacht de gewone schorsende, of ontbindende uitwerking op de overeenkomst zal hebben.

Nochtans, en hier wijkt Mr De Raedemaeker af van de door ons voorgehouden stelling, een overmacht die de inlader in de eerste plaats treft, zal aan deze nooit ten goede kunnen komen, daar overmacht enkel ontslaan kan — tijdelijk of definitief — van de uitvoering van een contractuele *verplichting*. Waar er echter in hoofde van de inlader geen verplichting, enkel een *recht* tot laden van het binnenschip bestaat, blijft de overmacht uiteraard zonder uitwerking, en zal de overeengekomen prijs steeds aan de schipper integraal verschuldigd zijn.

Geheel anders is echter de toestand bij de aankomst van het binnenschip ter bestemming. Hier heeft de geadresseerde niet alleen het recht, maar ook de verplichting te ontladen. Indien hij dus door overmacht verhinderd wordt aan die verbintenis te voldoen, zal, naar gemeen recht, schorsing (of ontbinding) der overeenkomst wederzijds zonder schadevergoeding intreden zolang de ligtijd, die ook hier als zuiver contractueel te beschouwen is, niet werd overschreden.

Toch meent Mr De Raedemaeker ook hier onze stelling niet zonder meer te mogen bijtreden wegens een tegenovergestelde bedoeling die de wetgever zou gehad hebben bij het opstellen van het huidige art. 22 der wet van 5 Mei 1936.

2. — Het uitgangspunt der besproken studie kan

men niet anders dan op de meest volledige wijze bijtreden.

Het nauw aansluiten van de bijzondere rechtsregelingen bij de algemene beginselen van het Gemeen Recht is een essentieel vereiste voor het scheppen van rechtszekerheid, en zeer te pas wordt aan deze grondregel krachtadig herinnerd in een tijdperk, waarin de noodzakelijkheid van het verwerken van een steeds aan groeiende massa min of meer gare teksten, dreigt het juridisch leven te misvormen tot een haastig registratiewerk, gevolgd door willekeurige toepassingen op goed vallen uit.

Ook voor het besproken vraagstuk zal het toetsen van betwiste teksten aan de grondregelen van het algemeen verbintenissenrecht de voorwaarde zijn om te geraken tot een degelijk verantwoorde oplossing.

3. — Mr De Raedemaeker heeft zijn onderzoek dieper gedreven dan tijdens de vroegere gedachtenwisseling in dit Tijdschrift is geschied.

Waar bij de eerste discussies eenvoudig werd uitgegaan van de feitelijke vaststelling dat de Belgische rechtspraak traditioneel de liggelden als schadevergoeding heeft beschouwd, om dan verder te bestuderen welke houding de wetgever van 1936 hier tegenover had aangenomen, vraagt hij zich af welke de aard is der liggelden, beschouwd in het kader van het Verbintenissenrecht. Hij besluit op de klare, hem eigen wijze, tot de ongegrondheid der vroegere jurisprudentiële opvatting door, met de Franse rechtspraak, de liggelden als zuiver contractueel te bestempelen.

De voorgebrachte argumentatie komt ons onweerlegbaar voor.

Men ziet partijen de uitvoering der overeenkomst tijdens de ligidagen volledig voortzetten. Geen ogenblik wordt een mogelijkheid van verbreking der overeenkomst wegens het verstrijken van de laad- of lostijd aangenomen. Zulks kan enkel uitgelegd worden door de bedoeling der partijen, het overschrijden van de laad- of lostijd voor de duur der ligidagen, als contractueel geoorloofd te beschouwen.

Vergeefs zou men trachten hiertegen op te werpen dat de overeengekomen uitbetaling geen vrachtoverhoging, maar het bedrag van een strafbeding zou vormen. Indien het om een strafbeding ging, zou inderdaad een eis tot verbreking der overeenkomst nog mogelijk zijn (3). Nooit werd er echter aanvaard dat de schipper, louter wegens intreden van de ligitijd, hiertoe zou mogen overgaan, en bv. gerechtigd zou kunnen worden de goederen op kosten van de geadresseerde zonder verwijl zelf te ontladen. (4)

4. — Deze nauwkeurige omschrijving van de wezenheid der ligidagen is een krachtige ondersteuning van de thesis welke wij vroeger in dit Tijdschrift reeds hebben voorgedragen. Wij toonden te dier gelegenheid aan dat de wetgever van 1936 met de tegenovergestelde opvatting der Belgische Rechtspraak heeft afgebroken. Mr De Raedemaeker vestigt er nu de aandacht op dat die koersverandering slechts een terugkeer betekent naar de juiste beginselen van het Verbintenissenrecht, die nooit hadden mogen uit het oog verloren worden.

Er bestaat dus geen enkel bezwaar meer om de gewone werking van de overmacht te aanvaarden tijdens de duur der ligidagen. Inlader of geadresseerde hebben slechts gebruik gemaakt van een hun contractueel toegekend recht, waar zij het binnenschip buiten de laad- of lostijd weerhielden. Overmacht welke hen tijdens die periode overvalt, zal de overeenkomst dan ook, wederzijds zonder schadevergoeding, al naargelang het geval, ontbinden of schorsen.

5. — Nu wijst Mr De Raedemaeker echter op bepaalde omstandigheden, die z.i. de inlader of de geadresseerde toch zullen beletten voordeel te halen

uit die toepassing van het Gemeen Recht.

Voor de inlader houdt hij voor dat deze enkel het recht, niet de *verplichting* tot laden zou hebben. Daar overmacht nu enkel de uitvoering van contractueel opgelegde verbintenissen, en niet de uitoefening van loutere rechten schorst, zal de overeenkomst door een overmacht, die in de eerste plaats de inlader treft, niet kunnen aangetast worden. De schipper zal dan ook voor de ganse duur van het oponthoud vergoed moeten worden.

Wij kunnen ons onmogelijk met deze voorstelling verenigen, omdat zij o.i. berust op een onvolledige ontleding van de wederzijdse verbintenissen der partijen bij het laden.

Het laden is voor de inlader ongetwijfeld een recht. Het is de vordering die beantwoordt aan de in hoofde van de schipper bestaande verplichting om de waar in zijn vaartuig op te nemen en te vervoeren.

Maar bovendien is het laden voor de inlader ook een ware verplichting. Krachtens art. 1135 B.W.B. brengt inderdaad iedere overeenkomst voor beide partijen de verplichting mede de uitvoering der verbintenissen van de wederpartij niet te beletten. (5) Het is minstens deze verplichting die de inlader zou overtreden waar hij zou weigeren te laden. Hoe kan de schipper inderdaad voldoen aan zijn verbintenis de overeengekomen waren te vervoeren indien ze hem niet in zijn schip worden bezorgd?

Bovendien, ware het laden voor de inlader uitsluitend recht, dan zou hij er willekeurig kunnen van af zien, en toch, vooraleer te moeten betalen, van de schipper het afleggen der reis zonder lading mogen vorderen. Zulks ware echter onverenigbaar met de wezenheid der bevrachtingsovereenkomst, die voor doel heeft niet een bootreis, maar een vervoer van waren.

De opwerping dat het ondenkbaar ware een vonnis te vellen waardoor de schipper zou gerechtigd worden, tegen de wil van de inlader in, bij dwanguitvoering te laden, is geenszins affdoende. Niet alle verbintenissen zijn inderdaad vatbaar voor *rechtstreekse* dwanguitvoering.

We bevinden ons hier voor een verbintenis om iets te doen, verbintenis die moet uitgevoerd worden binnen een bepaalde tijdsperiode (laadtijd + ligidagen). Eens die tijd verstreken kan de verbintenis, zoals zij concreet bestond, met haar tijdsbepaling, niet meer uitgevoerd worden. Anderzijds biedt een verlate uitvoering voor de schipper, wie het tenslotte niet om het genoegen van de reis, doch slechts om betaling in geld te doen is, geen enkel belang meer.

Men komt hier dus te staan voor een dezer gevallen waar rechtstreekse tenuitvoerlegging uitgesloten is, en alleen vervangende schadevergoeding in aanmerking komt. (6) De betaling die de inlader, welke foutief naliet te laden, aan de schipper moet uitkeren, is dan juist die schadevergoeding. De berekening van haar bedrag in verhouding tot de overeengekomen prijs, mag geen reden zijn om beide noties te verwarren.

Het voorbeeld van de treinreiziger, door Mr De Raedemaeker aangehaald, is enkel bij een oppervlakkig nazicht van aard om verwarring te verwekken.

De N. M. B. S. moet inderdaad altijd de trein doen vertrekken, ook al was er toevallig in het station van vertrek geen enkel reiziger ingestapt. Zulks is echter het gevolg van haar bijzondere toestand als uitbaatster van een openbare dienst. Bovendien is de reis door de cliëntele reeds bij voorbaat betaald, zodat het veranderen van de aard dezer betaling, die wegens de verbreking der overeenkomst schadevergoeding wordt inplaats van reisgeld, onopvallend geschied.

Rechtstreekse uitvoering, waardoor de reiziger *manu militari* naar de trein zou worden gebracht, is natuur-

lijk volkomen uitgesloten, maar enkel wegens de regel: *nemo potest praecise cogi ad factum*. Die onmogelijkheid is geen bewijs dat er geen ware verbintenis in hoofde van de reiziger bestond, vermits de onrechtstreekse uitvoering onder vorm van vervangende schadevergoeding blijft bestaan.

We kunnen er ten slotte ook nog op wijzen dat Mr De Raedemaeker zich in zijn studie steeds heeft beperkt tot het geval ener overmacht, die de inlader zou treffen tijdens de ligtijd. Maar zijn stelling (de inlader heeft enkel het recht, niet de verplichting tof laden) geldt ook voor de laadtijd, zodat ook dan overmacht nooit te zijne voordele zou kunnen ingeroepen worden. Deze gevolgtrekking stuit echter op de eensgezind tegenovergestelde mening van rechtsleer en rechtspraak (7).

6. — De opvatting dat het laden een verplichting is voor de inlader, was voorzeker die van de wetgever van 1936.

Het wetsontwerp op de rivierbevrachting voorzagt inderdaad volgende tekst voor art. 36:

« Degene die een schip bevracht heeft en niets » ingeladen heeft, mag het contract verbreken vóór het » verstrijken van de 15e overligdag. »

De Commissie aangesteld door de Kamer van Volksvertegenwoordigers deed de tekst wijzigen als volgt: « Degene die een schip bevracht en die het contract » verbreekt alvorens iets te hebben ingeladen... enz. ».

De verslaggever verklaarde die wijziging, die in de uiteindelijke wettekst overging, in de volgende bewoordingen:

« (Het is)... juridisch onjuist te zeggen, zoals in art. 36, dat hij die een contract heeft gesloten, het recht zou hebben dit *proprio motu* te verbreken. » Men heeft er m.a.w. uitdrukkelijk willen op wijzen dat er geen sprake meer kan zijn van verbreking van het contract door eenvoudige wilsuiting van de inlader, nadat de overeengekomen termijn is verstreken zonder dat de lading plaats greep. De inlader die weigert te laden begaat door dit feit zelf een contractuele fout, en verbreekt meteen onrechtmatig het contract (8).

Hiermede werd slechts de opvatting overgenomen van ons Hof van Verbreking, dat in 1897 voor het Zee-recht (waar dezelfde vraag kan gesteld worden), uitdrukkelijk het bestaan ener ware verbintenis tot laden in hoofde van de bevrachter heeft aanvaard (9).

7. — Het bestaan niet alleen van een recht, maar ook van een ware verbintenis tot laden in hoofde van de inlader, brengt mede dat de gewone risicoleer wel degelijk van toepassing zal zijn, zodat niets de volledige schorsing of ontbinding der wederkerige overeenkomst in de weg kan staan.

Bovendien moet men ook nog rekening houden met een andere vaststelling. Wanneer men de wederzijdse verbintenissen van de partijen bij een bevrachtings-overeenkomst concreet nagaat, stelt men vast dat schipper en inlader, tot een verregaande *samenwerking* gehouden zijn, zodanig dat het optreden van de ene in vele gevallen onmogelijk zijn zal zonder een gelijktijdig optreden van de andere.

De schipper moet niet abstract beschouwd « ter beschikking zijn » van de inlader. Hij moet integendeel zeer bepaald

- 1) voor het laden een actieve medewerking verlenen (art. 8 W. 5 Mei 1946);
- 2) het cognossement met de vermeldingen betreffende de geladen waar ondertekenen (art. 14 en 15);
- 3) de geladen waar normaal verzorgen (art. 33);
- 4) de geladen waar ter bestemming voeren.

Al die verplichtingen kan de schipper vanzelfsprekend niet naleven waar de overmacht in de eerste plaats de hantering van zijn vaarttuig komt belemmeren, bv. door

ijsgang op de stroom, of door enige versperring van de waterweg. Maar ook de overmacht die de ladingsverrichtingen zelf betreft, zoals bv. een plotse en onverwachte algemene staking in de haven, belet de schipper deze verbintenissen na te komen. M.a.w. overmacht die voor de inlader het laden belet, heeft ook noodzakelijk en gelijktijdig een weerslag op de verbintenissen van de schipper, zodat het tenslotte, ten opzichte van de weerslag der overmacht op het bestaan der overeenkomst, onverschillig blijkt of het laden voor de inlader al dan niet een zuiver recht zou zijn. In ieder geval wordt gelijktijdig de schipper verhinderd zijn prestaties — wier verplichtend karakter wel niet kan ontkend worden — uit te voeren, zodat het schorsen of gebeurlijk definitief wegvallen van die verbintenis, voldoende is om de schorsing of ontbinding van de overeenkomst te verklaren (10).

Het is dus alleszins geheel ten onrechte dat Mr De Raedemaeker de risicoleer enkel toepasselijk acht op de betrekkingen schipper-geadresseerde.

8. — Voor wat betreft de overmacht die in de allereerste plaats de geadresseerde belet te ontladen, gaat Mr De Raedemaeker met ons akkoord om te verklaren dat de beginselen van het Verbintenissenrecht zonder enige twijfel het schorsen van de overeenkomst teweegbrengen, zelfs waar de overmacht zich pas tijdens de ligdagen openbaart.

Hij oppert echter, zij het dan ook in een opvallend weifelende vorm, de veronderstelling dat de wetgever, die werking van het Gemeenrecht *waarschijnlijk* heeft willen uitschakelen, omdat hij in art. 22 W. 6 Mei 1936 verklaart dat het liggeld *van rechtswege* verschuldigd is. Die redenering komt ons bij nader onderzoek als niet houdbaar voor. De tekst op zichzelf bevat zeker geen uitzondering op de gemeenrechtelijke regeling inzake overmacht.

« Van rechtswege » verschuldigd zijn bedoelt, niet alleen naar eigen betekenis, maar ook naar de uitdrukkelijke omschrijving die er in de besproken tekst onmiddellijk op volgt, niets anders dan « door zich zelf » verschuldigd zijn zonder dat er nog iets anders, in casu « zonder dat er enige betekening » bij nodig is. De interpretatie van Mr De Raedemaeker maakt de uitdrukking « van rechtswege » tot een synoniem van « in ieder geval », wat volkomen in strijd is met het gangbaar taalgebruik en met de nadere bepaling, die in de tekst zelf voorhanden is.

Bovendien zou het vervangen in de tekst van de woorden « van rechtswege » door « in ieder geval » leiden tot strijdigheid met een regel die volkomen buiten betwisting staat, n.l. dat overmacht voorgekomen tijdens de lostijd het inlopen der ligdagen belet.

Tenslotte kan er nog aangemerkt worden dat art. 22 enkel de begindatum vaststelt waarop de ligdagen inlopen, dan wanneer ons probleem juist oprijst nadat die datum verstreken is. Het gaat er n.l. juist om te weten of overmacht, opgekomen nadat de ligdagen van rechtswege ingetreden zijn, de bevrachtingsovereenkomst nog, wederzijds zonder schadevergoeding, kan schorsen of ontbinden.

Het verder verloop van de eens ingetreden ligtijd wordt enkel beheerst door een volgend art. 23 der wet, hetwelk, zoals Mr De Raedemaeker zeer terecht aanneemt, geen beletsel voor de werking der overmacht omvat.

9. — Uit dit alles menen wij te mogen besluiten dat het onderzoek door Mr De Raedemaeker ingesteld naar de gemeenrechtelijke beginselen die het bevrachtingscontract beheersen de vroeger door ons verdedigde stelling slechts komt bevestigen.

Bij gemis aan uitdrukkelijk tegenovergestelde regeling in de wet of in het contract, ontslaat overmacht, voorgekomen tijdens de liggeld, de inlader of de geadresseerde van de verdere betaling der liggeldagen.

Waar de wetgever het ontslag van de vroeger geëiste betekening voor het inlopen der liggeldagen, in art. 22 heeft vermeld, omdat hij, zoals uit de voorgeschiedenis van de tekst blijkt (11), afbreken wilde met de opvatting der oude Belgische rechtspraak, dat de liggeld schadevergoeding wegens contractbreuk vormden, heeft hij slechts een terugkeer bewerkt tot een juist inzicht in de grondbeginselen van het algemeen verbintenissenrecht.

Dr. Jur. Marcel GOTZEN.

(1) Zie R.W. 1947-48, kol. 305-312.

(2) In de volgorde van publicatie:

M. Gotzen, De invloed van overmacht ten aanzien van de berekening van laad- en lostijd, liggeldagen en overliggdagen inzake Rivierbevrachting, R.W. 1946-47, Kol. 801-810;

C. Smeesters, De invloed van overmacht op het verschuldigd zijn van liggeld inzake Rivierbevrachting, R.W. 1946-47, Kol. 865-870;

M. Gotzen, Het vraagstuk der overmacht tijdens de liggeldagen inzake Rivierbevrachting, R.W. 1946-47, Kol. 973-976;

C. Smeesters, Het vraagstuk van de overmacht tijdens de liggeldagen inzake Rivierbevrachting, R.W. 1946-47, Kol. 1063-1068.

(3) *De Page*, III, n^{rs} 121 ter en 123 c.
(4) Zie Van Bladel, Transport par eaux intérieures, n^{rs} 2386 v.v.

(5) *De Page*, II, n° 469.

(6) *De Page*, III, n° 96.

(7) Delahaye, n° 167bis v.v.; Deitz n° 259 en de door deze schrijvers aangehaalde rechtspraak; zie ook: H. R. B. Antwerpen, 18 Nov. 1941, P.A. 1941, blz. 376; H.R.B. Luik, 10 Dec. 1943, Pas. 1946, III, 72.

De afwijkende mening door Demeur (n° 75) naar voren gebracht op andere gronden dan die verdedigd door Mr. De Raedemaeker, werd door ons reeds besproken en weerlegd in onze vorige studie, R.W. 1946-47, Kol. 804-806, par. 7. Het zoëven aangehaalde vonnis der Handelsrechtbank te Luik heeft de leer van Demeur uitdrukkelijk afgewezen.

(8) Kamer van Volkvertegenwoordigers (Documenten), zittingsjaar 1934-35, n° 89; zittingsjaar 1935-36, n° 166.

(9) Verbreking 4 Febr. 1897, Pas. 1897 I 85 - P.A. 1897 blz. 100.

(10) Ook *De Page*, (II, n° 574bis, voetnota 4) vestigt de aandacht op de noodzakelijkheid de opgenomen verbintenissen steeds *in concreto* te beschouwen, wil men vaststellen of zij door een gegeven geval van overmacht getroffen worden.

(11) Zie onze vorige bijdragen vermeld in sub 2.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 20 September 1947.

Eerste Voorzitter en Verslaggever: M. Soenens.
Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.
Pleiters: Mrs Veldekens en Della Faille d'Huysse.

Huur en verhuur. — Constitutief bestanddeel van het begrip landeigendom.

Indien een landeigendom in principe een erf is, dat natuurlijke of door bebouwing verkregen vruchten voortbrengt, moet echter voor de toepassing van de wet van 7 Maart 1929, op grond van de voorbereidende werken van die wet, worden aangenomen dat de bestemming het constitutief bestanddeel van het begrip landeigendom vormt. (B.W. art. 1711)

Dielen t/ Mosselmans en Dielen.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 Maart 1945 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel zetelende in graad van beroep;

Over het enig middel tot verbreking: schending van art. 1711 van het Burgerlijk Wetboek; van artikelen 6 (par. 1 en par. 2 al. 1 en 2), 7 (al. 1, 2 en 5) en 8 van de wet van 7 Maart 1929 op de verpachting, samenstellende de nieuwe opstelling der artikelen 1774, 1775 (al. 1, 2 en 4) en 1776 van het Burgerlijk Wetboek,

« Om reden dat het bestreden vonnis de betwiste gebouwen voor een landelijk goed aanzien heeft, onderworpen aan de wetgeving op het pachtcontract, om de enige reden dat zij uit gebouwen ener gewezen pachthoeve bestonden, verhuurd aan landbouwers voor de uitbating van hun landbouwonderneming van 12 hectaren; wat veronderstelt dat het wezenlijk element van het begrip van het landelijk goed, ten opzichte van de wet, zitten zou in het doel toegekend aan het erf om bij te dragen in de uitbating van een landbouwonderneming,

» terwijl het pachtcontract, in de zin der boven-

gemelde wettelijke bepalingen, de verhuring van een landelijk goed is, i.e. de verhuring van een erf, opbrengende natuurlijke of industriële vruchten, tegenover de huurovereenkomst bestaande in de verhuring van een huis of een gebouw, opbrengende burgerlijke vruchten »;

Betreffende de ontvankelijkheid van het middel:

Overwegende dat verweerders opwerpen dat het middel nieuw, en, derhalve, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat aanlegger, in zijn conclusie vóór de rechtbank van eerste aanleg genomen, de bevestiging vroeg van het vonnis a quo, dat aan het in huur gegeven goed het karakter van een landeigendom ontkende;

Dat hij aldus, vóór de rechter in beroep, de stelling betwistte door verweerders in hun conclusie uiteengezet, volgens dewelke het, in de zaak, een pachtcontract en niet een huurovereenkomst gold;

Overwegende dat, dienvolgens, het middel waarbij aan het bestreden vonnis het verwijt wordt gedaan « de betwiste gebouwen voor een landelijk goed aanzien te hebben » niet nieuw is en het derhalve ontvankelijk is;

Over het middel:

Overwegende dat, luidens het middel, het constitutief bestanddeel van het begrip landeigendom ligt in de aard van het verhuurde goed, d.w.z. in de aard van een erf opbrengende natuurlijke of industriële vruchten, en niet in de bestemming door partijen aan het erf aangewezen: dienen tot de exploitatie van een landbouwonderneming;

Overwegende dat, indien een landeigendom principieel een erf is dat natuurlijke of door bebouwing verkregen vruchten voortbrengt, het nochtans uit de voorbereidende werken van de wet d.d. 7 Maart 1929 voortvloeit dat het hoofdzakelijk de bestemming van het verhuurde goed is, die moet in acht genomen worden om te bepalen of, voor de toepassing van de wet, het als landeigendom dient beschouwd;

Overwegende dat het bestreden vonnis beslist dat het voorwerp van de kwestieuze huurovereenkomst een landeigendom is, daar het bestaat uit gebouwen ener gewezen pachthoeve verhuurd aan landbouwers « voor de uitbating van hun landbouwonderneming van 12 hectaren », aldus souverain vaststellende dat het verhuurde goed bestemd was tot de landbouw;

Overwegende dienvolgens dat het bestreden vonnis de in het middel aangeduide wetsbepalingen niet heeft geschonden;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Verwijst aanlegger in de kosten en in een vergoeding van 150 fr. jegens verweerders.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 13 October 1947.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadshere-Verlaggever : M. De Clippele.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

1. Nietigheid (in strafzaken). — Beslissing door het Hof van Beroep over een niet gecorrectionaliseerd misdrijf.

2. Bevoegdheid (in strafzaken). — Vrijwillige verschijning voor het Hof van Beroep.

1. Wanneer door het Hof van Beroep een vonnis wordt tenietgedaan, omdat het misdrijf een misdaad is en door geen beschikking van de Raadkamer gecorrectionaliseerd werd, moet de verdachte, op straf van nietigheid, naar de bevoegde openbare ambtenaar worden verwezen. (S.v.artt. 214 en 408)

2. Ook wanneer partijen vrijwillig verschijnen, mag het Hof van Beroep geen kennis nemen van een misdrijf, dat in eerste aanleg tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoort en bij die rechtbank niet aanhangig werd gemaakt. (Wet van 1 Juni 1849, art. 15)

Van Eecheaute.

Gelet op het bestreden arrest op 31 Mei 1947 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over de twee middelen samen : afgeleid uit de schending 1) van de wettelijke bepalingen betreffende de rechtspleging in strafzaken, 2) van het beginsel van de dubbele graad van jurisdictie;

Overwegende dat aanlegster rechtstreeks gedagvaard was door het Openbaar Ministerie voor de Correctionele Rechtbank, wegens de telastlegging van aanhitsing tot ontucht, ten einde een anders driften te voldoen, van een minderjarige van min den zestien jaar oud, wier staat van minderjarigheid haar bekend was; dat de eerste rechter haar wegens deze feiten had veroordeeld; dat tegen dit vonnis beroep aangetekend werd door aanlegster en door het Openbaar Ministerie;

Overwegende dat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat de eerste rechter onbevoegd was, daar het feit een misdaad uitmaakt dat door geen beschikking der raadkamer « in wanbedrijf werd omgezet », vaststelt dat aanlegster verklaart vrijwillig te verschijnen wegens de telastlegging

van deze aanhitsing van ontucht maar met de omstandigheid dat de staat van minderjarigheid haar onbekend was door nalatigheid (art. 380 van het Strafwetboek);

Dat het bestreden arrest, na het vonnis a quo te hebben te niet gedaan, haar veroordeelt wegens deze laatste telastlegging;

Overwegende enerzijds, dat luidens art. 214 van het Wetboek van Strafvordering « indien het vonnis wordt te niet gedaan omdat het misdrijf strafbaar is met lijfstraf, verwijst het Hof van Beroep de beklagde naar de bevoegde openbare ambtenaar, die echter een ander zal zijn dan degene die het vonnis heeft gewezen of het onderzoek heeft gedaan »;

Overwegende, anderzijds, dat indien artikel 15 der wet van 1 Juni 1849 bepaalt dat « de partijen vrijwillig voor de correctionele rechtbank kunnen verschijnen » dit artikel geenszins aan het Hof van Beroep de bevoegdheid toekent om kennis te nemen van een misdrijf dat, in eerste aanleg, binnen de bevoegdheid van de correctionele rechtbank valt en bij die rechtbank niet aanhangig werd gemaakt;

Waaruit volgt dat het arrest, door uitspraak te doen over de grond, art. 214 van het Wetboek van Strafvordering en art. 15 der wet van 1 Juni 1849, heeft geschonden;

En gelet op art. 408 van het Wetboek van Strafvordering;

Om deze redenen :

Verbreekt voor zover het de aanlegster betreft, het bestreden arrest; vernietigt hetgeen daaraan voorafging van, en inbegrepen, de dagvaarding d.d. 14 Januari 1947 af;

Beveelt dat het onderhavig arrest overgeschreven zal worden op de registers der griffie van het Hof van Beroep en van de Correctionele Rechtbank te Gent en dat melding er van zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissingen;

Laat de kosten ten laste van de Staat;

Verwijst de zaak naar de Procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 19 November 1947.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. Rutsaert en Bailly.

Advocaat-Generaal : M. Willems.

Pleiters : Mrs. Bosmans en Sneyers.

Echtscheiding. — Overspel van de vrouw als grond tot echtscheiding.

Een definitief vonnis van veroordeling wegens overspel van de vrouw levert niet noodzakelijk een grond tot echtscheiding op. Het gezag van gewijsde van het strafvonnis bestaat alleen t.a.v. het feit van het overspel van de vrouw en de hierdoor aan de echtgenoot veroorzaakte schade, terwijl de vraag, die door de burgerlijke rechter moet beantwoord worden, is : of het overspel als een beledigende miskenning van de huwelijksplichten dient beschouwd te worden, van aard een grond tot echtscheiding op te

leveren. Het feit, dat de vrouw vóór de strafrechter niet heeft kunnen bewijzen of verzuimd heeft te bewijzen, dat het overspel door haar echtgenoot werd uitgelokt, ontnemt haar geenszins het recht om tijdens het geding van echtscheiding de uitlokking te bewijzen of trachten te bewijzen. (B.W., art. 229)

Breugelmans t/ Baetens.

Gezien het door Mevrouw Breugelmans Adriana, ingesteld beroep;

Aangezien dit beroep ontvankelijk is;

Aangezien de eerste rechter de echtscheiding ten laste van beroepster heeft toegelaten op grond van het door beroepster gepleegd overspel, onder de beschouwing dat het beledigend karakter van het feit ter zake werd vastgesteld « door een vonnis met kracht van gewijsde » vermits de eis van de burgerlijke partij, (thans beroepene) door de correctionele rechtbank ontvankelijk en gegrond werd verklaard en de beledigde echtgenoot, de door hem gevraagde vergoeding wegens morele schade bekomen heeft;

Aangezien de kracht van rechterlijk gewijsde zich tot het gebied beperkt van de bestatiging van het gepleegde misdrijf van overspel en van de voor de echtgenoot hieruit gesproken schade;

Aangezien daarentegen, de hangende vordering, op burgerlijk gebied, de vraag tot voorwerp heeft of dit overspel als een beledigende miskenning van de huwelijksplichten dient beschouwd te worden, van aard om een grond tot echtscheiding uit te maken;

Aangezien ten andere het feit dat beroepster voor de correctionele rechtbank er nooit zou in gelukt zijn, met het oog op de toekenning van schadevergoeding, te bewijzen dat het misdrijf op aanzetting van haren echtgenoot zou gepleegd zijn, of alsdan zou nagelaten hebben dit middel op te werpen, haar van het recht niet kan beroven, thans, met het oog op de vraag tot echtscheiding, het feit van de uitlokking van het overspel, mogelijk op grond van sedert dien bekomen bewijsmateriaal, door getuigen te bewijzen of pogen te bewijzen;

Aangezien uit het onderzoek en de debatten voor het Hof, niet gebleken is dat beroepene van het wangedrag van beroepster onwetend zou geweest zijn, noch dat de vroegere bekentenis van laatstgenoemde te hebben gehandeld uit goesting of in een ogenblik van zottigheid, de uitlokking door beroepene uitsluit;

Aangezien beroepster dienvolgens tot het bewijs dient toegelaten te worden van feit 10: « dat beroepene beroepster aanspoorde om een minnaar te nemen en zoals hij een losbandig leven te leiden », en beroepene tot het tegenbewijs;

Aangezien, wat de tegeneis van beroepster betreft, deze als ontvankelijk voorkomt doch de eerste rechter het bewijsaanbod van feiten 3 en 4, als niet ter zake dienend noch afdoende, terecht heeft afgewezen;

Om deze redenen :

Het Hof, (.....);

Gehoord de Heer Advocaat-Generaal Willems in

zijn gedeeltelijk conform advies, ter openbare zitting gegeven;

Verklaart het beroep ontvankelijk en nopens zijn gegrondheid uitsprekende, doet het vonnis a quo te niet in zoverre het de echtscheiding ten laste van verweerster, toegelaten heeft, aanlegger tot de overschrijving ervan gemachtigd heeft, eiser van het storten van een onderhoudsgeld ontslagen heeft en verweerster veroordeelt tot de kosten;

Wijzigende, zegt dat vooraleer over de hoofdeis ten gronde uit te spreken, beroepster zal toegelaten worden te bewijzen, door alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, dat: « beroepene beroepster aanspoorde, sinds hij in 1942, betrekkingen aanknoopte met L. S., een minnaar te nemen en zoals hij een losbandig leven te hebben », laat aan beroepene het tegenbewijs dezer feiten toe, door zelfde middelen van recht;

Wat de tegeneis betreft, bevestigt het vonnis a quo, uitgenomen in zoverre het het bewijsaanbod heeft afgewezen van hierboven vermeld feit (feit n° van de besluiten van beroepster);

Veroordeeld beroepene tot de kosten van beroep, verzend de zaak in voortzetting; voor de Rechtbank van Antwerpen, anders samengesteld, voorbehoud de kosten van eerste aanleg, zegt dat hierover zal uitgesproken worden door de verder ten gronde te vellen beslissing.

NOOT: Uit de tekst van art. 229 B.W. zou men kunnen afleiden, dat het overspel van de vrouw onder alle omstandigheden een grond tot echtscheiding onlevert. Dit is echter niet het geval. (Vgl.: De Page, I, n° 854; Kluyvskens, Personen- en Familierecht, n° 437, 1°; Piérard, Divorce et séparation de corps, I n°s 22 e.v.; Rép. prat. du droit belge, V° Divorce, n°s 22 e.v.). Een cassatie-arrest (30 Jan. 1936, Pas. 1936 I, 137) heeft onlangs nog de toepasselijke regel duidelijk reformuleerd, regel, die in de jurisprudentie der rechtbanken en hoven vrij algemeen is opgevolgd. Het arrest benaamt, dat het overspel van de vrouw geen absolute grond tot echtscheiding onlevert en derhalve de rechter niet verplicht is de echtscheiding toe te staan van zodra het overspel, onder welke omstandigheden dan ook, begaan is. Slechts wanneer het overspel de betekenis heeft van een voor de echtgenoot beledigende miskenning van de huwelijksplichten, bestaat er een grond tot echtscheiding. Derhalve behoort het tot de rechtsmacht van de rechter over de feiten de voor de echtgenoot beledigende aard van het overspel onder de omstandigheden, waarin het heeft plaats, gehad, te beoordelen. De rechter kan aldus beslissen, dat een overspel van de vrouw, uitgelokt door de man zelf, voor deze laatste geen beledigend karakter bezit.

In dit verband kan ook gewezen worden op de thesis, die wijlen Prof. Scholten voor het Nederlandse recht t.a.v. het uitgelokt overspel als grond tot echtscheiding verdedigt: « Wie het overspel van zijn vrouw uitlokt, handelt daardoor in strijd met de allereerste huwelijksplichten; hij is voor haar misstap mede verantwoordelijk. Wil hij aan dien misstap eenig recht ontleenen, dan handelt hij voor de tweede maal onzedelijk. Een dergelijke immoreele handeling kan niet de sanctie van den rechter verkrijgen. In deze geest ook Rb. Amsterdam 15 April 1929, N.J. 1929, 608. Anders weer Hof Arnhem 21 Jan. 1930, N.J., 1604. Ook in Frankrijk en België wint de hier verdedigde stelling veld. Zie Plantol-Ripert, n. 542. Volgens deze heeft de rechtspraak « une tendance à admettre un fin de non-recevoir ». Jossierand I, 941. De Page I, n. 854. Eigenaardig is de uitweg uit de moeilijkheid, die Colin et Capitant I, 211, aanraden: wél ontvankelijk, maar de tegenpartij kan op haar beurt echtscheiding vragen wegens injures graves. » (Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlandsch Burgerlijk Recht, I, 1936, 7° uitgave, p. 254).

*

De in dit arrest gebruikte uitdrukking « kracht van gewijsde » geeft dikwijls aanleiding tot verwarring. Om dit te vermijden is het o.m. noodzakelijk de bindende en de bewijzende betekenis van een rechterlijke uitspraak goed uit elkaar te houden. De Page (III, n° 1000 e.v.) behandelt het gezag van gewijsde, dat aan strafvonnissen in burgerlijke zaken wordt toegekend, op vrij bondige wijze. Men kan niet zeggen, dat de verschillende vragen betreffende het gezag van gewijsde door de Belgische en Franse rechtsleer en rechtspraak steeds met voldoende duidelijkheid en nuances worden geformuleerd en opgelost. De bewijsrechtelijke betekenis van een strafvonnis in burgerlijke zaken is geheel iets anders dan het gezag van gewijsde, van art. 1351 B.W.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e Kamer. — 20 November 1947.

Voorzitter : M. Matthys.

Rechters : M.M. Rollier en Janssens.

Pleiters : Mrs Wiemeersch en Wielandt.

1. **Vruchtgebruik.** — Sanctie voor het niet-opmaken van inventaris en staat.2. **Schenking bij huwelijksvoorwaarden.** — Beding, « dat het vruchtgebruik zal ophouden bij het aangaan van een tweede huwelijk van de langstlevende der echtgenoten. »

1. *Het niet opmaken van een inventaris van de roerende goederen en van een staat van de onroerende goederen, die aan het vruchtgebruik onderworpen zijn, doet het recht van vruchtgebruik niet vervallen. (B.W., art. 600)*

2. *Is geldig het beding in de huwelijksvoorwaarden, waarbij bepaald wordt, dat het vruchtgebruik van de nalatenschap — door de aanstaande echtgenoten aan elkander wederkerig gegeven — zal ophouden van zodra de overlevende echtgenoot hertrouwt. Door een dergelijk beding is het ophouden van het vruchtgebruik niet van een tijdsbepaling maar van een voorwaarde afhankelijk gesteld. Deze voorwaarde, die door de overlevende echtgenoot vrijelijk kan vervuld worden, is een ontbindende voorwaarde, die de teruggave van het ontvangene én door de bepaling en door het voorwerp zelf van de schenking niet ten gevolge heeft. (B.W., artt. 900, 1387, 1168 en 1184.)*

K. en L. t/ L.

Overwegende dat Julienne K., dochter van aanleggers, op 12 Juli 1942 huwelijk aanging met verweerder Alois L.; dat blijkens behoorlijk geboekt huwelijkscontract verleden voor notaris E. te Aalst op 23 Januari 1942 de toekomstige echtgenoten het stelsel der scheiding van goederen aannamen gecombineerd met een gemeenschap beperkt tot de aanwinsten; dat bovendien art. 8 van hun huwelijkscontract luidt als volgt: « In aanmerking van hun aanstaande huwelijk doen de toekomstige echtgenoten aan de langstlevende van hen wederzijdse en onwederroepelijke gifte, hetgeen zij wederzijds aanvaarden, van het vruchtgebruik het leven gedurende op gans de nalatenschap van de eerststervende, dit op last van getrouwe inventaris ten koste van de gemeenschap te doen maken, welk vruchtgebruik zal ophouden bij het aangaan van een tweede huwelijk van de langstlevende der echtgenoten »;

Overwegende dat Julienne K. te A. op 6 Oogst 1944 is overleden, nalatende als enige erfgenamen hare beide ouders aanleggers in zake en dat verweerder, die slechts 31 jaar oud was, op 25 Oogst 1945 een nieuw huwelijk aanging;

Overwegende dat aanleggers aan de Rechtbank vragen te zeggen voor recht dat, na opmaken van een getrouwe inventaris, er zal worden overgegaan tot de bewerkingen van vereffening en verdeling der huwgemeenschap L.-K.; dat de ganse nalatenschap hunner dochter hun uitsluitelijk toekomt aanvoerende: 1) dat verweerder geen aanspraak maken kan op de gifte in vruchtgebruik daar hij in gebreke is gebleven inventaris op te maken; 2) dat in alle

geval volgens het huwelijkscontract kwestieus vruchtgebruik heeft opgehouden te bestaan van af de dag waarop verweerder een nieuwe huwelijk aanging;

Overwegende dat verweerder daarmede niet akkoord gaat en terecht doet gelden dat het gebrek aan inventaris niet het verval van het vruchtgebruik meeslept (Zie Kluyskens, Zakenrecht, bl. 200 n° 194; Thiry T. I. n° 742; Laurent T. VI, n° 500; Depage T. VI, bl. 195, n° 248);

Overwegende dat verweerder nog doet gelden dat de voorwaarde van niet te hertrouwen strijdig is met de goede zeden en als niet geschreven dient beschouwd (art. 900 B. W.);

Overwegende dat het hertrouwen van de langstlevende echtgenoot een onzekere gebeurtenis is en dus geen termijn maar wel een ontbindende voorwaarde uitmaakt;

Overwegende dat in België rechtsleer en rechtspraak de voorwaarde om niet te trouwen in beginsel als ongeoorloofd en strijdig met de goede zeden aanzien bijzonder wanneer dit beding is ingegeven door egoïstische drijfveren, die op die manier, zonder nut of reden, de vrijheid van de langstlevende echtgenoot aan banden wil leggen;

Overwegende dat ter zake echter zulks het geval niet is; dat artikel 8 van het huwelijkscontract woordelijk bepaalt « welk vruchtgebruik zal ophouden bij het aangaan van een tweede huwelijk »; en aldus het hertrouwen als een loutere mogelijkheid, als een eenvoudige eventualiteit heeft voorzien; dat kwestieus beding dus louter casueel werd uitgedrukt zonder dat de schenkster het weduwschap werkelijk heeft willen opdringen aan de begiftigde noch aldus op hem een werkelijke dwang heeft willen uitoefenen (De Page VIII, n° 334 D. 2);

Overwegende dat de clausele waarbij de eerstgestorvene aan de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik over al of zekere van zijn goederen vermaakt of gegeven heeft tot op de dag dat deze laatste gebeurlijk hertrouwen zou, volkomen geldig is (Kluyskens Schenkingen en Testamenten, n° 11, bl. 28 in fine); dat ook Schicks en Vanisterbeek (Boek IV, Droit Civil, bl. 387, n° 765) en Galopin (Les Donations et Testaments n° 53, noot) het loutere casuele van dit beding hebben aangevoeld en terecht de nadruk leggen op het feit dat de enige bedoeling van dergelijke clausele is het geschonken vruchtgebruik te beperken tot een tijdruimte gaande tot aan het tweede huwelijk;

Overwegende dat de betwiste clausele niet indruist tegen de goede zeden en ook zeer vaak voorkomt in de huwelijkscontracten; dat ze wel integendeel op zich zelf normaal en natuurlijk voorkomt; dat immers een schenking in vruchtgebruik enkel hare oorzaak vindt in de liefde der echtgenoten en enkel voor doel heeft de overlevende echtgenoot verder de stoffelijke hulp te blijven verzekeren die het fortuin van de afgestorvene voor hem betekende; dat in geval van hertrouwen, de overlevende echtgenoot normaal in dat tweede huwelijk én liefde én materiële hulp zal terug vinden (Civil. Bruxelles 23-11-1916, Rev. Prat. Not. Belg. bl. 407, 1919);

Overwegende dat kwestieus voorwaarde dus louter ontbindend is doch niet ongeoorloofd;

Overwegende dat belangrijke uitzonderingen bestaan aan de terugwerkende kracht der ontbindende voorwaarde; dat het voorwerp der wilsbeschikking een louter vruchtgebruik is; dat overigens uitdrukkelijk werd bedongen « dat het vruchtgebruik zou ophouden bij het aangaan van een tweede huwelijk »; dat dus zowel het voorwerp zelf van de schenking als de uitdrukkelijke wilsbeschikking afwijken van de technische constructie der terugwerkende kracht (De Page, I, n° 168 A); dat partijen ook niet betwisten dat kwestieuze schenking slechts van af de datum van het tweede huwelijk einde heeft genomen;

(Het overige zonder belang);

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Zegt voor recht dat het vruchtgebruik, waarop verweerder L. aanspraak maakt, opgehouden heeft met 25 Oogst 1945, datum van zijn tweede huwelijk, enz.

NOOT: In het huwelijkscontract deden de aanstaande echtgenoten aan elkander wederkerig gift van het vruchtgebruik van de nalatenschap onder het beding dat het « vruchtgebruik zal ophouden bij het aangaan van een tweede huwelijk ».

Aldus rijst de vraag: is deze clause niet zodanig vrijheidsberovend dat zij tegen de goede zeden indruist en als ongeschreven moet beschouwd worden? (art. 900 BW)

Schicks en Van Isterbeek: Droit Civil. IV, bl. 388, Galopin: Les Donations et Testaments, n° 53, noot en de Revue. Prat. du Not. 1919, bl. 408, trachten het probleem te ontwijken door deze clause als een TERMIJN te beschouwen; art. 900 is dan niet toepasselijk.

Het vonnis van de Rechtbank te Dendermonde bestrijdt deze zienswijze. Een beding is een termijn of een voorwaarde al naar gelang de toekomstige gebeurtenis zich zeker of slechts eventueel zal voordoen.

Het tweede huwelijk van de overlevende echtgenoot is ontegensprekelijk « een onzekere gebeurtenis », derhalve geen termijn en dus een VOORWAARDE. (art. 1168 BW)

Het vonnis aanvaardt de geldigheid van de clause. Het toont aan hoe De Page (VIII n° 334 D 2°), die het casuele van het beding onderlijnt, zeer dicht staat bij hogervermelde auteurs, die ten onrechte het tweede huwelijk een termijn noemen, doch die aangevoeld hebben dat de schenker niets anders bedoeld heeft dan te bepalen op welk ogenblik het vruchtgebruik zou ophouden, zonder in het minst dwang te willen uitoefenen op de wil van de begiftigde.

Ten onrechte vrezen dezelfde auteurs de terugwerkende kracht van de voorwaarde (art. 1183 BW). De Page (I, n° 168 A) en het bovenstaande vonnis herinneren er aan dat die terugwerkende kracht niets anders is dan een technische constructie; partijen mogen er gerust van afwijken door te bepalen dat het bedongen voordeel niet retroactief doch slechts « op de dag van het tweede huwelijk » zal ophouden. Indien het voordeel een vruchtgebruik is, dan is strict genomen zelfs geen uitdrukkelijke wilsbepaling nodig, daar de begiftigde, wiens recht te niet gaat, toch de regelmatig geïnde vruchten behoudt. Daarom zegt het vonnis, dat ook het voorwerp *zelve* van de schenking doet afwijken van de technische constructie der terugwerkende kracht. R.J.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

Kortgeding. — 19 November 1947.

Voorzitter: M. Van Kerckhoven.

Referendaris: M. Andriessen.

Pleiters: Mrs Coens en P. Pollet.

Bevoegdheid van de voorzitter in kortgeding. — Een conservatoir beslag kan hij alleen intrekken, niet opheffen.

De voorzitter in kortgeding is niet bevoegd om een conservatoir beslag op te heffen. Hij bezit alleen de bevoegdheid om een conservatoir beslag, dat met zijn verlof is gelegd, in te trekken. (Rv. artt. 567 en 635bis).

P.V.B.A. « Kerling » t/ Gérard De Winter.

Aangezien aanlegster vraagt dat zou beslist worden voor recht dat verweerder zonder het minste recht noch titel een bewarend beslag heeft doen leggen op het schip « Kerling », dienvolgens vraagt aanlegster handlichting van het bewarend beslag dat ingevolge een bevelschrift van 24 October 1947 gelegd werd in dato van 24 October 1947.

Aangezien verweerder de onbevoegdheid van de Heer Voorzitter, zetelende in kortgeding, opwerpt bij toepassing van art. 635 bis van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging; dat volgens dit artikel aanlegster enkel « de intrekking » van het bevel van bewarend beslag kon vragen;

Aangezien wij onbevoegd zijn om handlichting van een bewarend beslag toe te kennen, dat deze procedure enkel ten gronde kan ingediend worden; (art. 567)

Om deze redenen :

Verklaren Ons onbevoegd en veroordelen aanlegster tot de kosten.

NOOT: Zie in dezelfde zin: Fredericq, Traité de droit commercial Belge, I, p. 556; Rep. prat, V° Saisie Conservatoire, n°s 67, 74, en n°s 95 e.v.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 16 October 1947.

Voorzitter: M. De Smet.

Rechters: M.M. De Baillie en Overfelt.

Referendaris: M. Cloquet.

Pleiters: Mrs Fleurquin (Antw.) en Standaert.

Aansprakelijkheid voor anderen. — Vordering in vrijwaring van de ondergeschikte tegen de werkgever.

Een vordering in vrijwaring van de ondergeschikte tegen de werkgever, die niet gesteund is op een persoonlijke fout van deze laatste doch alleen op zijn aansprakelijkheid voor de schade door zijn ondergeschikte veroorzaakt in de werkzaamheden, waartoe hij werd gebruikt, is niet gegrond. De aansprakelijkheid van de meester voor de onrechtmatige daden van zijn ondergeschikten bestaat ten voordele van de benadeelden doch niet ten voordele van de ondergeschikten. (B.W. art. 1384, 1 en 3)

Selt t/ Cop.

Overwegende dat eiser in een hoofdeding door M. Campe gedagvaard is geweest tot betaling van 19.890,50 frank, zijnde de waarde van herstelling van de beschadigingen door eiser's fout veroorzaakt aan het voertuig van M. Campe, ter gelegenheid van een verkeersongeval welke op 16 Juli 1945 gebeurde;

Overwegende dat Sels, door huidige vordering, verweerder in vrijwaring heeft geroepen ten einde hem te horen veroordelen tot alle sommen waartoe hij zelf, Sels, zou verwezen worden jegens Campe; dat eiser zijn oproep tot vrijwaring steunt op het feit dat hij op het ogenblik van het ongeval, de aangestelde was van verweerder en voor dezes dienst reed;

Overwegende dat verweerder opwerpt dat de vordering, wat hem aangaat, verjaard is en dat eiser overigens nooit zijn aangestelde is geweest;

Overwegende dat het overbodig is deze verweermiddelen te onderzoeken;

Overwegende dat eiser inderdaad niet gewag maakt van een persoonlijke fout welke verweerder zou begaan hebben doch tegen hem uitsluitend de verantwoordelijkheid inroept van de committent zoals zij spruit uit artikel 1384 al. 1 en 3 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat die verantwoordelijkheid uitsluitend ingesteld is ten voordele van het slachtoffer van de oneigenlijke misdrijven en geenszins ten voordele van de persoon die de schade door zijn fout heeft veroorzaakt; (Luik, 30 April 1936, R. G. A. R. 1936, 2152; Planiol et Ripert, deel VI, n° 637 N. en 656; Mazeaud, deel I, n° 728; De Page uitg. 1940, deel II, n° 971, D. bl. 922; Pirson et De Villé; deel I, 134, bl. 300);

Overwegende dat de oproep in vrijwaring aldus in rechte niet gegrond voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank, (.....);

Verklaart de vordering ontvankelijk doch niet gegrond, wijst ze als dusdanig van de hand en verwijst eiser in de kosten van de oproep in vrijwaring.

VREDEGERECHT TE EKEREN

23 October 1947.

Vrederechter : M. H. Aerts.

Pleiters : Mrs Van Oekel en P. Deckers.

Huur. — Huurprijs. — Verhoging van 150 %.

De voorwaarden vereist door art. 10 der huishuurwet om een verhoging van 150 % op de huishuur toe te laten, zijn niet aanwezig wanneer de huurder een ambtenaar is, daar de wedde der ambtenaren op verre na nog niet aangepast is aan de huidige levensduurte.

Wwe Van Cauwelaert-De Vriendt t/ Brughmans.

Aangezien de heer deskundige de normale huurwaarde op 1 Oogst 1939 der door verweerder in huur gehouden villa in haar huidige toestand raamt op 800 frank per maand;

Aangezien partijen niet bewijzen dat de heer deskundige een vergissing in zijn vaststellingen begaan heeft, van aard om deze raming te beïnvloeden en wij om de door de heer deskundige in zijn verslag aangehaalde redenen, zijn schatting bijtreden;

Aangezien verweerder weliswaar opwerpt dat, na het deskundig onderzoek, aanlegster een gedeelte

van de hof welke in het door hem gehoord goed begrepen was, verkocht heeft, zodat de door de heer deskundige geraamde huurwaarde op 1 Oogst 1939, in zekere mate zou dienen verminderd te worden;

Aangezien wij desbetreffend de mening van de heer deskundige delen waar deze op deze opwerping geantwoord heeft dat wanneer theoretisch een vermindering op de geschatte huurwaarde zou moeten toegepast worden voor het afnemen van een gedeelte van de oppervlakte van de hof, in feite deze aftrok zo klein is dat hij mag verwaarloosd worden;

Aangezien het uit de ons voorgelegde elementen blijkt dat aanlegster herhaalde malen verweerder verwittigd heeft dat hij vanaf 1 Maart 1937, een hogere huishuur te betalen had dan deze welke bij het ontstaan der huurovereenkomst tussen partijen werd bepaald;

Aangezien aanlegster dan ook van 1 Maart 1947, recht heeft op de huurverhoging van 40 % welke door de alsdan in voege zijnde huishuurwet van 12 Maart 1945 toegelaten was;

Aangezien aanlegster zich thans beroept op de huishuurwet van 31 Juli 1947 om vanaf 1 Oogst 1947 een verhoging te eisen van 150 % zoals voorzien bij artikelen 10 van laatstgenoemde huishuurwet;

Aangezien aanlegster niet bewijst dat de voorwaarde gesteld door bedoeld wetsartikel ter zake verenigd zijn om een dergelijke huurverhoging te wettigen;

Aangezien inderdaad de onderscheidelijke toestand der partijen deze verhoging moet wettigen en, wanneer wij overtuigd zijn dat de financiële toestand van aanlegster, welke benevens het pensioen van wijlen haar echtgenoot om zeggens geen andere inkomsten heeft, weinig rooskleurig is, Ons nochtans geen voldoende bewijzen worden voorggebracht omtrent de inkomsten van verweerder, om ons te doen besluiten dat hij financieel in staat is een huurverlenging van 150 % te dragen;

Aangezien wij door de bundels van partijen enkel vernemen dat verweerder kapitein in het Belgisch Leger is;

Aangezien zijn inkomsten bijgevolg, zoals het geval is voor alle ambtenaren, zeer bescheiden zijn en op verre na niet aangepast aan de huidige levensduurte, zodat hij voorzeker niet thuis hoort bij de categorie der economisch zo sterken, dat een huurverhoging van 150 % te zijnen opzichte te verantwoorden is;

Aangezien hierbij komt dat verweerder drie kinderen ten laste heeft;

Aangezien de door verweerder maandelijks te betalen huishuur bijgevolg bedraagt : 800 + 40 % of 320 fr., zijnde samen 1.120 frank;

Aangezien verweerder tot nu toe een maandelijks huishuur van 1.050 frank betaald heeft, zodat hij maandelijks 70 frank te weinig betaald heeft en dienvolgens aan aanlegster verschuldigd is voor de periode van 1 Maart tot en met October 1947 (70 × 8) = 560 frank;

Aangezien aanlegster haar eis in huurverhoging schromelijk overdreven heeft met te beweren dat de

kwestige villa een huurwaarde bezat van 1.050 fr. per maand op 1 Oogst 1939, terwijl verweerder geen aanbod gedaan heeft om vanaf 1 Maart 1947 een zekere huurverhoging aan aanlegster te betalen, zodat het ons in deze omstandigheden billijk voorkomt de gerezen gerechtskosten ten laste van ieder partijen te leggen voor de helft;

Om deze redenen :

Wij, Homer Aerts, Vrederechter van het kanton Ekeren, bijgestaan door Florimond Maes, Griffier van dit rechtsgebied; alle andere tegenstrijdige besluiten van de hand wijzend en recht doende tegensprekelijk en in eerste aanleg; verklaren aanlegsters eis gegrond in de hierna bepaalde mate; zeggen voor recht dat de normale huurwaarde van het door verweerder in huur gehouden goed te

Schoten, Spreuwenlei, 1, Villa «Wielewaal», in zijn tegenwoordige toestand 800 frank bedroeg op 1 Oogst 1930; veroordelen verweerder om aan aanlegster te betalen voor achterstallige huishuur der maanden Maart tot en met Oktober 1947, de som van 580 frank met de gerechtelijke intresten;

Veroordelen ieder der partijen tot de helft van de tot nu toe gerezen gerechtskosten, begroot tot heden voor het geheel op 201,35 frank, en tot de helft van de kosten van het deskundig onderzoek, begroot tot heden voor het geheel op 650 frank; veroordelen verweerder tot de gebeurlijk verder te maken gerechtskosten, indien hij deze zou noodzakelijk maken;

Wijzen aanlegsters als ongegrond af van het overige van haar eis.

HET VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN EN DE FISCUS

Op 1 December j.l. heeft te Brussel, onder grote belangstelling, de hier vroeger aangekondigde buitengewone algemene vergadering plaats gehad van het Verbond der Belgische Advocaten.

Door Mr. Theo Collignon werd in het Frans een uitstekend verslag uitgebracht over de toestand van de Balie in verband met de wetten op de inkomstenbelasting. Hij stelde bij wijze van conclusie voor: 1) afschaffing van het door de fiscus ingevoerde «vermoeden van bedrog»; 2) een normale taxatie, die rekening zou houden met de reële inkomsten van de advocaat; 3) verbod op het beroepsgeheim inbreuk te plegen; 4) toepassing van een rechtvaardig fiscaal systeem, dat met de werkelijkheden van het professionele leven rekening zou houden. Na het verslag in het Nederlands van Mr. Van den Berghe, die nog eens de nadruk legde op de onafhankelijkheid van de advocaat en de eerbiediging van het beroepsgeheim, sprak Mr. Marcel Feye van de grenzen, die belastingen nooit mogen overschrijden.

Wij delen hieronder de tekst mede van de Nederlandse redevoering uitgesproken door Stafhouder Van den Berghe:

Mijnheer de Voorzitter,
Heren, Stafhouders,
Waarde Confraters,

Het is mij een grote eer aangeduid te zijn om hier in het Nederlands enkele woorden te zeggen in verband met wat ons allen samenbrengt.

Met vreugde stelt het «Verbond der Belgische Advocaten» vast dat zijn oproep in zo ruime mate werd beantwoord. Alle Confraters, uit alle hoeken van het land, zijn eensgezind opgekomen om hier, onderling, contact te zoeken met elkaar, ten aanzien van het zo belangrijke vraagstuk en de besprekingen die wij dienaangaande te voeren hebben.

Reeds heeft de Heer Stafhouder COLLIGNON, met zijn zo hoog geschatte en bekende welsprekendheid, de argumenten voorgebracht die wij menen te moeten laten gelden tot vrijwaring van ons beroep.

Na mij, zal Meester Marcel FEYE, advocaat bij het Hof van Beroep van Brussel, en eminente specialist in alle fiscale aangelegenheden, die kwestie met al zijn bevoegdheid nader toelichten.

* * *

U kent, waarde Confraters, de bepalingen van de wet van 20 Oogst 1947.

Die wet brengt zekere wijzigingen tot stand, betreffende het ereloon van de advocaten. Ons inziens zijn deze fiscale bepalingen van aard, op onrechtmatige wijze, de uitoefening van ons Beroep te treffen. Zij brengen, bovendien, ernstig de onafhankelijkheid van de Balie in het gedrang.

Ook hiermede kunnen wij geen vrede nemen. Immers, zal de Administratie niet beweren dat elke inkomst dient geboekt te worden?

Laat ik er alleen maar op wijzen dat het verschaffen van alle gelijke welke mededeling nopens de inkomsten, — b.v. alles wat we voor den klant zelfs bekomen — niet minder zou betekenen dan een flagrante schending van het beroepsgeheim.

Anderzijds is de boeking van de beroepsuitgaven vaak niet mogelijk doordat, wij, advocaten in de uitoefening van ons Beroep, aan onontkoombare regelen van discretie zijn onderworpen.

* * *

Waarde Confraters:

Het komt er op aan onze belangen te verdedigen. Wij kunnen en mogen niet toelaten dat de essentiële principen van ons Beroep worden over het hoofd gezien.

Deze principen blijven zoals steeds geweest zijn:

- 1° de onafhankelijkheid en de uitoefening van ons Beroep;
- 2° de belangloosheid van de advocaat;
- 3° en de eerbiediging van het beroepsgeheim.

Het is voor deze zaak, die ons allen nauw ter harte ligt, dat wij hier vergaderd zijn om onze stem te laten weerklinken en te laten doordringen tot bij de hoogste instanties van de Regering. Wij twijfelen er niet aan dat de Regering gehoor zal willen geven aan deze rechtmatige eisen.

De Balies van het Land staan er op hun waardigheid en onafhankelijkheid te verdedigen.

Niet alleen is het overdreven bedrag van de provinciale en gemeentelijke opcentimes behouden, maar ook de controle is versterkt door zekere beschikkingen die niet aangepast zijn, en die wij absoluut niet kunnen aanvaarden.

Wij zijn hier samengekomen om deze bepalingen te onderzoeken, nader te omschrijven en de reden uiteen

te zetten waarom wij menen tegen deze bepalingen te moeten protesteren.

Het is inderdaad de betrachtning van het « Verbond » dat de uitvoeringsbesluiten zouden rekening houden met de rechtmatige wens van alle de Balies van het land, die op deze vergadering tegenwoordig zijn — na grondig onderzoek — tot uiting zullen worden gebracht.

Waarde Confraters :

Aansluitende met het welsprekende betoog dat voorafging en met de bevoegde uiteenzetting die volgen zal, wil ik mij beperken Uwe aandacht hoofdzakelijk te vestigen op de twee bijzonderste artikels van de wet van 20.8.1947 die ons aanbelangt. Het zijn namelijk de artikels 28 en 30 van de samengeordende wetten op de Inkomstbelastingen.

Artikel 28 is uitgebreid tot de vrije beroepen. Het bepaalt dat « bij gebrek aan bewijzen » de beroepsinkomsten zullen vastgesteld worden rekening houdende met de normale winsten van gelijksoortige belastingplichtigen.

Deze bepaling blijkt ons niet alleen onaanvaardbaar maar ook onverenigbaar met het beroep van advocaat, waarvan de uitoefening — in de eerste plaats — beheerst is door bestanddelen van persoonlijke aard.

Het is immers niet mogelijk de zo uiteenlopende processen in eenzelfde norme vast te leggen.

Artikel 30 verplicht de advocaten tot aflevering van een ontvangstbewijs en tot houden van een ontvangstdagboek met vermelding enerzijds, van de inkomsten opgeschreven in het ontvangstbewijs en, anderzijds, de uiteenzetting van de behoorlijke verantwoorde bedrijfsuitgave.

Als besluit van deze redevoeringen en van de besprekingen die daarop volgden, werd volgende motie gestemd :

HET VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN, in buitengewone algemene vergadering op 1 December 1947 bijeengekomen,

bevestigt nogmaals het verzet uitgedrukt in de loop van zijn algemene vergadering van 26 April 1947 tegen de ongelijkheid van fiscale behandeling der erelonen van advocaten en de vergoedingen der loontrekkenden.

Kan geen wet aanvaarden die :

1° ten laste der Balie een onwraakbaar vermoeden doet ontstaan van fiscaal bedrog, terwijl de advocaten bereid zijn beschermd te worden tegen alle poging van onjuiste verklaring door een strenge beroepstucht;

2° tussen de belastingsschuldigen ongelijkheid brengt gestemd op dit vermoeden;

3° de fiscale lasten van zekere belastingsschuldigen verzwaart, zelfs wanneer het bewezen is en aanvaard door de fiscus dat zij geen schuld hebben;

Verzoekt de Regering zonder verwijl de aangewezen maatregelen te treffen om een einde te stellen aan deze aanstotelijke ongelijkheid en dringend aan het Parlement de nodige wettelijke aanpassing voor te stellen die een terugkeer naar de eerbied van onze grondwettelijke principes uitmaakt, gevolg gevend aan de oplossing van rechtvaardigheid en billijkheid, vroeger reeds door de meest aangewezen vertegenwoordigers van de Balie voorgesteld te weten : fiscale gelijkstelling der vrije beroepen en de loontrekkenden, en **gelijktijdige** inrichting van een aangepaste controle;

Onderlijnt de noodzakelijkheid een einde te stellen aan de verwarring tussen de vrije beroepen die onderworpen zijn aan een beroepstucht en de « winstgevende bezigheden »;

Verzoekt de overheden alle uitvoeringsmaatregelen betreffende de organisatie van een nieuwe controle te **schorsen** tot op het ogenblik waarop er een einde zal

gesteld worden aan de huidige onregelmatigheden en het vermoeden van fiscaal bedrog door hetwelk men beweert hem te rechtvaardigen;

Verzoekt het Dagelijks Bestuur dringend een nieuwe algemene buitengewone vergadering te beleggen in geval hun wettelijk verzet en de hogeraangehaalde eisen geen recht mochten bekomen.

BIBLIOGRAPHIE

Le Bâtonnier Louis BRADFORT. — Défenseur et martyr des libertés spirituelles. — Maison Ferd. Larquier, S. A. Brussel.

De Brusselse Stafhouder Louis Braffort, die op het einde van de bezetting het slachtoffer werd van moordenaars en stierf als martelaar, zal op blijvende wijze in de eerste plaats voor zijn Brusselse confraters en tevens voor de leden van de Balie van heel het land, de incarnatie blijven van de hoogste beroepsdeugden.

Te zijner ere werd onlangs een monument opgericht op de plaats waar hij werd vermoord, monument dat met grote luister door de hoogwaardigheidsbekleders de magistratuur en de balie werd ingehuldigd.

Thans is er door het Huis Larquier een werk uitgegeven, dat op blijvende wijze de figuur van de stafhouder zal levendig houden en waarin verschillende vooraanstaande juristen de menigvuldige aspecten van zijn uitzonderlijke persoonlijkheid belichten.

Hij wordt in dit werk beschreven als mens, als professor, als stichter van de Leuvense school voor criminologie, als advocaat, als patroon en als stafhouder en aan het werk zijn toegevoegd de verschillende toespraken die gehouden werden op de huldevergadering ter ere zijner nagedachtenis gehouden te Brussel op 28 October 1944.

De artikelen, die in dit werk werden verzameld, zijn van de hand van de Heren Stan Dotromont, Edouard Ned, Paul Veldekens, Dr Et. De Greef, H. Georges, Thomas Braun en J. Thenevet en werden geschreven met levendige emotie. Ze zijn dikwijls buitengewoon aangrijpend en zullen meer dan wat ook er toe bijdragen, ook voor het nageslacht, de figuur van Stafhouder Braffort en het door hem gebrachte offer, te vereeuwigen.

Dit belangrijk herdenkingsboek over deze « défenseur et martyr des libertés spirituelles » zou moeten prijken in de bibliotheek van elk advocaat. R. V.

R. P. CLEVERINGA, Artikel 517d W. v. K. — Rede uitgesproken op 8 Februari 1947, den 372^{en} gedenkdag van de stichting der Leidse Universiteit. Leiden, Universitaire Pers, 1947, 39 p.

Dit geschrift van de rector-magnificus der Leidse universiteit, die verleden jaar de derde druk bezorgde van zijn ook bij ons gunstig gekend werk over « het Nieuwe Zeerecht », bevat enkele opmerkenwaardige beschouwingen over een, buiten de tractaten, bestaand supranationaal privaatrecht én een pleidooi voor de verwerkelijking van een reeds in aanleg aanwezig geachte burgerrechtelijke wereldharmonie.

Aan de hand van de regel uit art. 517d van het Nederlands Wetboek van Koophandel, volgens welke enige hierin aangegeven aansprakelijkheidsvoorschriften betreffende het vervoer over zee van goederen van toepassing zijn op het vervoer van, en, met enig voorbehoud, naar Nederlandse havens, stelt Prof. Cleveringa de vraag naar de waarde van dergelijke norm. Uitgaande van een denkbeeldig geval bespreekt hij

de vier verschillende oplossingen, die naar Engels, Nederlands, Frans en Amerikaans recht daaraan moeten gegeven worden, en is van mening, dat deze uitkomst zo bedenkelijk is, dat het tot haar leidende uitgangspunt niet aannemelijk kan worden geacht. Daaruit wordt dan het besluit getrokken, dat de enige aanvaardbare stelling die is van een enkelvoudig recht, niet noodzakelijk in die zin, dat bv. alle vervoerovereenkomsten onderworpen zouden zijn aan dezelfde regelen of dat er geen landelijke verscheidenheid zou mogen zijn, maar wel zodanig, dat de wereldharmonie er bij bewaard blijft. Zulke thesis onderstelt de idee, dat de souvereiniteit der staten in zake privaatrecht beperkt is door wederzijdse verbintenissen, zelfs buiten elk tractaat om.

Dat deze thesis van Prof. Cleveringa in de internationale literatuur en practijk niet wordt bijgetreden, blijkt maar al te wel uit de talrijke door hem besproken auteurs en voorbeelden.

Een samenvatting van deze rede werd in het Frans en in het Engels, achter de vele en uitvoerige noten, die van de grote belezenheid en kennis van de redenaar doen blijken, opgenomen.

A. S.

NECROLOGIE

Mr RENÉ MARCQ

Met pijnlijke verslagenheid heeft de balie van gans het land het overlijden vernomen van Mr René Marcq, oud-stafhouder bij het Hof van Verbreking.

Er is voorzeker geen enkel advocaat ten onzent die dieper geëerbiedigd werd en die over meer sympathieën beschikte dan deze zo geachte confrater. Sinds lange jaren heeft hij in het gerechtelijk leven van ons land een rol gespeeld van allereerste rang en van allerhoogste betekenis. Hij was een rechtsgeleerde van uitzonderlijke hoedanigheden met een juridische kennis die verbazend was, een doorzicht in de gewichtigste zaken, dat enig mag genoemd worden en een klaarheid van uiteenzetting die men slechts zelden ontmoet. Hij had in de hoogste mate de gave om de meest ingewikkelde vraagstukken tot hun eenvoudigste elementen te herleiden en aldus in zijn besluiten en in zijn pleidooien met een wonderbare eenvoud de moeilijkste aangelegenheden te belichten.

Hem was daarbij eigen een rechtgeaardheid, een eerlijkheid en een oprechtheid die van zuiver goud waren en die hem omringd hadden met het aureool der eerbiedige bewondering van al de juristen van ons land.

Op wetenschappelijk gebied was hij een allereerste kracht. Zijn jeugdwerk « La responsabilité des pouvoirs publics en Belgique » heeft in onze rechtswereld een onberekenbare invloed gehad en het heeft, niettegenstaande zijn ouderdom, nog niets van zijn grote wetenschappelijke waarde verloren.

Tengevolge van zijn reusachtige practijk, die hij nochtans beheerste met een haast onbegrijpelijke gemakkelijheid, was het hem in de laatste jaren moeilijk nog wetenschappelijk werk te produceren, doch in zijn cursussen aan de Universiteit te Brussel heeft hij een reeks juristen gevormd, die tellen tussen de allerbesten van het land en hij heeft aldus op uiterst doeltreffende wijze medegewerkt aan de wetenschappelijke bloei van de Belgische rechtswetenschap.

Er was geen gewichtige aangelegenheid waarin zijn betrouwbaar advies niet gevraagd werd en waarin geen beroep werd gedaan op zijn medewerking. En wanneer de hoogste belangen van de staat in het gedrang

kwamen, zoals in het proces met Nederland betreffende de kanalen, was het aan Mr Marcq dat de Belgische staat zijn belangen toevertrouwde en was hij het die op schitterende wijze deze aangelegenheid volledig ten gunste van ons land deed beslechten door het Internationaal Gerechtshof van Den Haag.

Zijn heengaan laat in de Belgische rechtswereld een pijnlijke leegte, die moeilijk zal kunnen gevuld worden en ieder, die hem heeft gekend, heeft de indruk dat de figuur van Mr René Marcq niet zal kunnen vervangen worden.

Met al de juristen van ons land buigt het Rechtskundig Weekblad diep voor de nagedachtenis van deze grote rechtsgeleerde, van deze rechtvaardige mens en van deze uitzonderlijke confrater.

R. V.

MEDEDELINGEN

EEN PROTEST VAN DE EERSTE VOORZITTER VAN HET MILITAIR GERECHTSHOF

De eerste voorzitter van het militair gerechtshof, de heer Loppens, heeft aan de redactie van de « Journal des Tribunaux », naar aanleiding van de publicatie van Mr. Logé's redevoering: « Le grand Privilège », waaruit in het vorig nummer enkele zinnen werden geciteerd, een protestbrief gezonden. Dit schrijven, dat in het nummer van 7 December werd opgenomen, maakt er Mr. Logé een verwijt van te hebben beweerd dat « la procédure militaire comporte une méconnaissance profonde du contrôle judiciaire de la détention préventive ». Om het ongerechtvaardigde van deze verklaring aan te duiden, verwijst de heer Loppens naar het Londense wetsbesluit van 26 Mei 1944, dat in art. 5 de procedure in zake de voorlopige invrijheidstelling regelt en deelt hij mede, dat sedert 4 September 1944 meer dan 35.000 verzoekschriften tot voorlopige invrijheidstelling werden ingediend, waarvan bijna 10.000 met gunstig resultaat.

Mr. Logé vestigt er in het onderschrift van deze brief de aandacht op, dat hij niet de toepassing van het wetsbesluit van 26 Mei 1944 maar die van de wet van 15 Juni 1899 heeft willen aanklagen. Het Londense wetsbesluit van 26 Mei 1944, immers, laat een controle van de voorlopige hechtenis slechts toe in de zaken, die vóór 15 Februari 1946 bij de krijgsauditoraten in onderzoek werden gesteld. Tengevolge van de fictie van de voortdoring van de oorlogstoestand moeten de militaire rechtbanken echter kennis blijven nemen van alle inbreuken op de art. 113 e.v. van het Strafwetboek, — van de zaken, die niet vóór 15 Februari 1946 werden aanhangig gemaakt of in onderzoek gesteld — maar dan volgens de procedure van de wet van 15 Juni 1899. Deze wet voorziet geen verschijning in de Raadkamer zodat de eventuele invrijheidstelling van de verdachte uitsluitend afhangt van de met het onderzoek belaste magistraat. En Mr. Logé schrijft: « Il me paraît absolument anormal qu'un citoyen inculpé de quelque crime prévu par les textes, puisse, par une instruction ouverte en 1947 par exemple, dépendre uniquement du magistrat « qui mène la poursuite en son instruction ». Il n'y a dans ce cas aucun contrôle judiciaire de la détention préventive, et seul la conscience du magistrat peut tempérer les rigueurs de ce régime. »

Met Mr. Logé zijn wij volkomen van mening dat, tengevolge van de handhaving van de fictieve oorlogstoestand meer dan drie jaar na de bevrijding van het land, de aangeklaagde toestanden nog mogelijk zijn.

A.P.

HET CRIMINOLOGISCH INSTITUUT AAN DE UTRECHTSE UNIVERSITEIT

Het Criminologisch Instituut aan de universiteit te Utrecht, onder leiding van de in ons land ook gunstig gekende Prof. Mr. W.P.J. Pompe, bezit een uitgebreide documentatie betreffende criminologische vakliteratuur. De directie van het Instituut is ten allen tijde bereid aan belangstellenden inlichtingen en ophelderingen te verschaffen. Deze documentatie vangt aan met het jaar 1932 daar het «Handwörterbuch der Kriminologie» van A. Elster en H. Lingemann een overzicht geeft van de literatuur die vóór 1932 verschenen is. Op dit ogenblik telt zij reeds ongeveer 10.000 titels. Iedere opgaaf is, waar mogelijk, volledig in kaart gebracht en bevat: auteurs, onderwerp, jaar en plaats van uitgave, uitgever en daar, waar de titel niet voor zichzelf spreekt, een korte verklarende annotatie.

Afgezien van de meer algemene (hand)-boeken telt de carthotheek titels op verschillende speciale gebieden zowel wat betreft de grote groepen van criminele handelingen (economische, aggressieve en seksuele criminaliteit), als ook de meer gespecialiseerde onderwerpen, zoals: moord, doodslag, brandstichting, diefstal, oplichting vrouwen- en kindercriminaliteit, zelfmoord, enz.

Ook gegevens van andere wetenschappen voorzover deze direct of indirect met de criminologie verband houden, hebben een plaats in het register gekregen. Van crimineel-geographische, sociologische, psychologische en psychiatrische geschriften alsmede van onderwerpen van meer algemeen culturele, ethische en religieuze aard van de vraagstukken der volksgezondheid, van die der a-sociale gezinnen en van de problemen van de oorlog en bezettingstijd (alles in het bijzonder voorzover het criminologisch van belang kan zijn), werd zoveel mogelijk aantekening gehouden. Ook strafrechtshistorische en penitentiaire literatuur heeft de volle aandacht.

Voor de wetenschappelijke werker ligt hier een mogelijkheid tot gedegen criminologische documentatie en ook zij, die hun studie in dit vak willen aanvangen, kunnen hier kennis nemen van een groot deel der verschenen literatuur.

DE REVUE HISTORIQUE DE DROIT FRANÇAIS ET ÉTRANGER

De voor de oorlog als uitstekend bekende «Revue historique de droit français et étranger» heeft na de bevrijding haar publicatie voortgezet. De aflevering 1 en 2 van de jaargang 1946-1947 (24e-25e jaargang), die pas verschenen is, bewijst dat de Franse rechtshistorici terug actief zijn. Het Romeinse recht is sterk vertegenwoordigd. De bijdragen van Marc Bloch over de betekenis van het woord «Romanus» in de Salische en Ripuarische wetten, van Adam Vetulani over de verhouding van het canoniek recht (decreet van Gratianus) tot het Romeinse jus, van J. Gaudemet, over de crisis in de studie van het Romeins recht zijn belangrijk. Van de betreurde P. Collinet werd een zeer uitvoerig repertorium van de bestaande bibliographieën vocabularia, indices, tekstvergelijkingen, publicaties over de hergroepering van teksten opgenomen.

De artikelen over het middeleeuwse recht zijn niet

minder belangwekkend. Michel Mollat bestudeert aan de hand van meestal onuitgegeven archiefstukken, de ontwikkeling van het handelaars- en makelaarsberoep in de Normandische havens op het einde der Middeleeuwen. L. Carolus-Barré publiceert een interessant document over een onderzoek «en tourbe» te Senlis, in verband met de poging van Lodewijk XI om het gewoonterecht op te tekenen, terwijl Raymonde Foreville, de auteur van de in 1943 verschenen monographie: «L'Eglise et la royauté en Angleterre sous Henry II Plantagenet (1154-1189)», de koninklijke instellingen en de leenroerigheid in het midden der XIIe eeuw in Engeland in het daglicht stelt.

Naast boekbesprekingen wordt een lijst gepubliceerd voor de thesissen der promotie 1946 van de «Ecole Nationale des Chartes». Buiten allerlei voor de rechtsgeschiedenis interessant nieuws, bevat deze aflevering nog een uitvoerig relaas van alle spreekbeurten, gehouden op de maandelijkse vergaderingen van de Société d'Histoire du Droit te Parijs, van de jaarvergadering, 1946 te Rijsel van de «Société d'Histoire du Droit des Pays Flamands, Picards et Wallons», en van de 23e week «d'Histoire du Droit Normand», te Caen in Juni 1946.

L. Th. MAES.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlandsch Juristenblad. — Jaargang 1947, Afl 42 (pag. 705-720) 6 December 1947.

Mr. I. Kisch, Verstandhouding met Engelse en Amerikaanse juristen. — Mr. J. Van der Esch, Het Wetsontwerp op de Economische Delicten. — Mr. I. E. Hes Bzn., De fatale Termijn in zake Rechtsherstel.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. — 78ste Jaargang, N° 4011, Zaterdag, 6 December 1947.

Prof. Dr. P. J. A. Adriani, Belastingherziening 1947 (II).

ADVOCATENBLAD. — Zeven-en-Twintigsten Jaargang, N° 9 - 15 November 1947.

Mr. L. D. Pels Rijcken: Aansprakelijkheid van de Overheid voor handelingen verricht tijdens of ten gevolge van de bezetting. — Mr. P. J. M. Aalberse: Bedrijfszuivering. — Mr. D. Giltay Veth: Een Deense opvatting over het strafproces. — Mr. Ir. J. W. Duys: Vijandelijk Vermogen.

Journal des Tribunaux. — 62me année. — N° 3747 - 7 décembre 1947.

Mr. Marcel Feye: Les frontières de l'impôt. — Simone Huynen: La Loi du 14 novembre 1947.

Recueil général de l'Enregistrement et du Notariat. Octobre-Novembre 1947, N°s 18634 à 18641. — Code des droits de timbre.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités. — Mai 1947. — 18ème année, n° 5. — Rechtspraak.

VLAAMSE JURISTEN,

abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"